

Załącznik do Uchwały Nr XXIX/ 191//2009
Rady Gminy z dnia 25 lutego 2009r.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO
GMINY KĘTRZYN
w latach 2009 - 2015

Kętrzyn luty 2009

Spis treści

	str:
I. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego.	3
II. Aktualna sytuacja gospodarczo – społeczna w gminie Kętrzyn	4
A. Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z geograficznego położenia gminy oraz polityki regionalnej i krajowej.	5
1. Uwarunkowania ekofizjograficzne.	5
2. Uwarunkowania wynikające z sieci osadniczej regionu.	8
3. Uwarunkowania wynikające z sieci transportowej regionu.	8
4. Uwarunkowania wynikające z planów i opracowań planistycznych gminy oraz polityki regionalnej i krajowej.	9
B. Wewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z usytuowania gminy w regionie.	10
a) Problemy społeczne gminy. Warunki życia mieszkańców gminy.	10
1. Demografia, sieć osadnicza.	10
2. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.	14
3. Edukacja, kultura, kultura fizyczna.	18
4. Mieszkalnictwo.	23
5. Bezpieczeństwo.	25
6. Bezrobocie.	25
b) Problemy i uwarunkowania gospodarcze gminy.	27
1. Rynek pracy	27
2. Rolnictwo.	28
3. Leśnictwo.	29
4. Rybactwo.	30
5. Turystyka.	30
6. Uwarunkowania aktywności gospodarczej.	31
7. Budżet gminy.	33
8. Problemy ochrony środowiska.	35
9. Problemy ochrony dziedzictwa kulturowego.	41
c) Gospodarka komunalna i infrastruktura techniczna.	43
1. Komunikacja.	43
2. Wodociągi i kanalizacja sanitarna.	45
3. Elektroenergetyka.	49
4. Gospodarka odpadami.	51
5. Własność nieruchomości	51
d) Identyfikacja producentów	52
III. Zadania do realizacji w ramach Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn na lata 2009 – 2015.	54
IV. Projekty do realizacji w ramach Planu Rozwoju Lokalnego Gminy na lata 2009 – 2015.	56
V. Powiązanie projektów z działaniami realizowanymi na terenie powiatu kętrzyńskiego i województwa warmińsko – mazurskiego.	61
VI. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego.	61
VII. Plan finansowy na lata 2008 – 2014.	62
VIII. System wdrażania.	63
IX. Sposób monitorowania, oceny i komunikacji społecznej.	64
X. Wykaz załączników graficznych.	65

I. Obszar i czas realizacji Planu Rozwoju Lokalnego.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn obejmuje obszary działalności samorządu gminnego, wynikające z Ustawy o samorządzie gminnym, zawarte w art. 7.1 tj. zadania w zakresie:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz
- lokalnego transportu zbiorowego
- ochrony zdrowia
- pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych
- edukacji publicznej
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych
- targowisk i hal targowych
- zieleni gminnej i zadrzewień
- cmentarzy gminnych
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych
- polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej
- wspierania i upowszechniania idei samorządowej
- promocji gminy
- współpracy z organizacjami pozarządowymi
- współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn obejmuje projekty inwestycyjne w obszarze działań określonych w osi 3 i 4 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (na podstawie 9 Planów Odnowy Miejscowości), priorytetu 9 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz priorytetów 2,4,5 Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 i jest kompleksowym dokumentem przedstawiającym w syntetyczny sposób cele rozwoju społeczno - gospodarczego oraz wynikające z nich działania, jakie będą realizowane na terenie gminy w latach 2009 – 2015.

Przyjęte w Planie Rozwoju Lokalnego projekty obejmują w szczególności działania inwestycyjne zmierzające do poprawy stanu infrastruktury technicznej służącej realizacji w/w zadań, co w sposób szczególny powinno wpłynąć na podniesienie działalności jednostek gminnych i podniesienie poziomu życia społeczności lokalnej. Planowane projekty wykonywane będą w latach 2009 – 2015 na podstawie Wieloletniego Programu Inwestycyjnego Gminy Kętrzyn.

Plan Rozwoju Lokalnego przedstawia sytuację społeczną i gospodarczą w gminie, zaplanowane do realizacji projekty wraz z harmonogramem, budżetem oraz źródłami finansowania i stanowi załącznik do Uchwały Rady Gminy Kętrzyn.

II. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza w gminie Kętrzyn.

Materiały stanowiące podstawę opracowania :

- Województwo warmińsko - mazurskie w liczbach. Urząd Statystyczny w Olsztynie
- Roczniki statystyczne województwa warmińsko – mazurskiego
- Strategia rozwoju województwa warmińsko – mazurskiego na lata 2007 – 2020.
- Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko – Mazurskiego
- Program Ochrony Środowiska Gminy Kętrzyn na lata 2004-2007 z perspektywą do roku 2011
- Strategia Integracji i Polityki Społecznej Gminy Kętrzyn na lata 2004 – 2015
- Polityka Oświatowa Samorządu Terytorialnego. POST Gminy Kętrzyn na lata 2006 – 2012

Ogólna Charakterystyka Gminy Kętrzyn.

Gmina Kętrzyn położona jest w powiecie kętrzyńskim w północnej części województwa warmińsko - mazurskiego i graniczy z następującymi gminami: Barciany i Srokowo (od północy), Korsze i Reszel (od zachodu), gminą Mrągowo (od południa) oraz gminą Ryn i Węgorzewo od wschodu. W centrum gminy znajduje się miasto Kętrzyn. **Usytuowanie gminy w regionie oraz w powiecie ilustrują załączone mapy (załącznik nr ....).**

Gmina zajmuje obszar 285,73 km kw. (28.573 ha), co stanowi 23,56% powierzchni powiatu kętrzyńskiego.

Ludność : 8.461 (stan na 31.12.2008r.)

Gęstość zaludnienia : 29,61 os./km²

Liczba sołectw : 23

Liczba miejscowości : 79

Rodzaj gminy: wiejski.

Należy zaznaczyć, że wśród wymienionych 79 miejscowości 9 z nich jest nie zamieszkałych.

Dla porównania, w sąsiadujących gminach sytuacja przedstawia się następująco :

Lp.	Nazwa gminy	Powierzchnia (w km kw)	Liczba sołectw	Liczba miejscowości	Ludność
1.	Barciany	293	25	74	7.102
2.	Kętrzyn (gmina)	286	23	79	8.461
3.	Kętrzyn (miasto)	10	--	1	28.770
4.	Korsze	246	21	64	11.038
5.	Reszel	175	18	39	8.556
6.	Srokowo	195	12	38	4.435
	Razem powiat kętrzyński	1.213 (razem z miastami)	99	295	68.362

Stan na 31.12.2008r.

Miasto Kętrzyn położone jest centralnie w stosunku do obszaru gminy. Inne większe miasta (odległość w km od Kętrzyna) to :

- Mrągowo (25 km)
- Giżycko (30 km)
- Bartoszyce (45 km)
- Węgorzewo (30km)
- Olsztyn (89 km)

Pod względem powierzchni, ludności i wielkości budżetu Gmina Kętrzyn jest średnią gminą w powiecie i w województwie.

Siedziba gminy znajduje się w Kętrzynie :

Urząd Gminy Kętrzyn,
ul. T. Kościuszki 2
11- 400 Kętrzyn
www.gminaketrzyn.pl

Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z geograficznego położenia gminy oraz polityki regionalnej i krajowej.

Uwarunkowania ekofizjograficzne.

Pod względem fizjograficznym północno - zachodnia część gminy leży w Pasie Pobrzeży Bałtyckich, na obszarze Niziny Sępopolskiej, część północno – wschodnia i południowa w Pasie Pojezierzy Bałtyckich na obszarze Pojezierza Mazurskiego: północno – wschodnia – w Krainie Wielkich Jezior Mazurskich, a południowa – na Pojezierzu Mrągowskim.

Krajobraz gminy ma charakter falisty, pagórkowaty, z nachyleniem w kierunku północno – zachodnim. Największe urozmaicenie terenu (liczne pagórki i doliny) występuje na obszarze należącym do Krainy Wielkich Jezior Mazurskich.

Rejon gminy Kętrzyn znajduje się w obrębie depresji prebałtyckiej, podłoże której wznosi się w kierunku wschodnim i południowo – wschodnim w wypiętrzenie mazursko – suwalskie.

Podłoże krystaliczne – prekambryjskie pokrywają utwory paleozoiku, zaliczane do kambru. Ordowiku, syluru i permu; brakuje natomiast dewonu i karbonu.

Na osadach permskich zalegają poziomo utwory mezozoiku, osiągając miąższość od 700 do 100 metrów.

Utwory ery kenozoicznej występują zwarciem na całej powierzchni terenu gminy. Miąższość ich waha się od 230 do 350 metrów.

Na obszarze gminy stwierdzono duże zróżnicowanie w przestrzennym rozmieszczeniu utworów :

<i>Obszar</i>	<i>Opis utworów</i>
Część zachodnia obejmująca fragment Niziny Sępopolskiej i Doliny Guber	Kompleksy gliny zwałowej i iłów występują naprzemianlegle do głębokości ok. 70 m, później pojawia się piasek drobnoziarnisty, zapyłony, miejscami ze żwirem
Rejon południowy i południowo - wschodni	Kompleksy glin zwałowych i iłów zalegają do głębokości kilkudziesięciu metrów. Charakterystyczny jest tu profil z Nakomiad, który zawiera cały kompleks utworów czwartorzędowych.
Część północna i północno – wschodnia gminy	Występują gliny i ły z drobnymi przewarstwieniami piasków pylastych i bruków morenowych.

Generalnie głównym składnikiem utworów czwartorzędowych są ciężkie gliny zwałowe z glazami moreny dennej, pokrywające 80% powierzchni gminy Kętrzyn. Jedynie w dolinie rzeki Guber występują ły zastoiskowe, natomiast w północno – wschodniej części w okolicach Martian, Pożarek i Poganowa oraz w południowo – zachodniej znajdują się utwory piaszczysto – żwirowe.

Na terenie gminy Kętrzyn wyróżnić można kilka obszarów pod względem geomorfologii :

Lokalizacja obszaru	Opis
Okolice Martian	Pagórkowate i faliste powierzchnie gliny zwałowej, moreny czołowe gliniaste, wiele zagłębień bezodpływowych całkowicie lub częściowo.
Okolice Kętrzyna, Nakomiad, na wschód od Wilkowa	Piaski wodnolodowcowe powstałe podczas recesji lądolodu.
Na północ od Kętrzyna i na wschód od Nakomiad	Schylek fazy pomorskiej – akumulacja mułków i piasków drobnoziarnistych, mułkowych osadów zbiorników jeziornych
Południowy wschód i na wschód od Kętrzyna, okolice Sławkowa, Pożarek, Kwiedziny i Czernik	Piaski i żwiry moren czołowych
Na zachód od Kętrzyna, okolice Kaskajm, Borek	Iły lodowcowe powstałe w środowisku wodnym w czasie recesji lądolodu fazy pomorskiej.

Dane: Studium uwarunkowania i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kętrzyn

Na terenie gminy przeważają gleby brunatne przy dużym udziale gleb czarnych. Ponadto, stosunkowo dużą powierzchnię zajmują gleby hydrogeniczne (torfowe, murszowo – torfowe i murszowate). Kolejnym typem gleby występującym na większych połaciach (dolina rzeki Guber) są mady czarnoziemne. Na terenie gminy występują także gleby bielcowe.

Pod względem urodzajności gleb gmina Kętrzyn zajmuje wysokie miejsce w skali województwa warmińsko – mazurskiego. Wskaźnik bonitacji jakości i przydatności rolniczej gleb wynosi 62,3 pkt. (maksymalnie na terenie województwa – 69,5 pkt., średnia dla województwa – 50,1 pkt.). Najwięcej gleb należy do klasy bonitacyjnej IIIb i IIIa. Zgodnie z danymi Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach wg klasyfikacji glebowych (od 1 do 4) na terenie gminy Kętrzyn najwięcej gleb jest kategorii 3 (37,1%) i 4 (33,8%).

Badania prowadzone przez IUNiG w Puławach w ramach monitoringu chemizmu gleb ornych (jeden z komponentów Państwowego Monitoringu Środowiska) wykazały, że na terenie gminy Kętrzyn gleby nie wykazują zanieczyszczenia metalami ciężkimi lub siarką. Występuje podwyższona zawartość węglowodorów aromatycznych nie zagrażająca zanieczyszczeniem płodów rolnych. Na około 42 % powierzchni gleb występują gleby kwaśne i bardzo kwaśne,co wymaga wapnowania.

Użytki rolne zajmują powierzchnię ponad 19,4 tys. hektarów, co stanowi 68,03% powierzchni gminy. Lesistość gminy jest niższa od średniej województwa i wynosi nieco ponad 20%.

Użytkowanie powierzchni przedstawia się następująco:

Rodzaj	Powierzchnia [ha]	Odsetek [%]
Użytki rolne	19 439	68,03
W tym: grunty orne	13 637	47,73
łąki trwałe	1 926	6,74
pastwiska trwałe	3 191	11,17
sady	17	0,06
pozostałe	668	2,34
Lasy i grunty leśne	6 417	22,46
Wody powierzchniowe	628	2,20
Pozostałe grunty	2 089	7,31
OGÓLEM	28 573	100,00

Źródło : W/g danych własny

Średnie opady wynoszą 550 – 600 mm rocznie. Średnia temperatura roczna + 6,6°C, najcieplejszym miesiącem jest lipiec (średnia temperatura + 17,4°C), najzimniejszym jest luty – średnia temperatura – 4,8°C.

Okres wegetacji jest stosunkowo krótki i wynosi przeciętnie 157 dni.

Na obszarze gminy przeważają wiatry południowo zachodnie i zachodnie.

Przez teren gminy przepływają rzeki : Guber i Dajna, z których największą jest Guber (prawy dopływ Łyny).

Na terenie gminy znajduje się 1 obszar chroniony (Dolina rzeki Guber) oraz 1 obszar Natura 2000 (okolice Gierłoz).

Jednorodność fizjograficzna omawianego obszaru zdecydowała o zakwalifikowaniu go w Planie zagospodarowania przestrzennego woj. Warmińsko - Mazurskiego do strefy północnej przypisując mu podobne działania gospodarcze .

Położenie w sąsiedztwie Wielkich Jezior Mazurskich i szlaków turystycznych (Wielkie Jeziora i Gierłoz najczęściej odwiedzane atrakcje turystyczne), to walory które należy wykorzystać przy formułowaniu strategii rozwoju gminy.

Problem ochrony walorów naturalnych rejonu jest obowiązkiem wynikającym z Rozporządzenia Wojewody Warmińsko - Mazurskiego w sprawie wprowadzenia obszarów chronionego krajobrazu oraz znaczenia tego obszaru jako międzynarodowego ekologicznego korytarza, a przede wszystkim jest koniecznością ze względu na rangę turystyki w gospodarce regionu..

Konfiguracja terenu, warunki glebowe i korzystne warunki przyrodniczo - rolnicze sprzyjają rozwojowi intensywnego rolnictwa typu farmerskiego.

Mało korzystne warunki klimatyczne muszą być brane pod uwagę przy programowaniu rozwoju turystyki, powinny wpływać na standard i program użytkowy obiektów turystycznych prowadząc do przedłużania sezonu turystycznego.

Położenie Kętrzyna w węźle hydrograficznym rzeki Guber oraz mało chłonny odbiornik ścieków (rzeka Guber o znacznych wahaniami przepływów, a w stosunku do średniego niskiego przepływu ścieki stanowią blisko 47%) powodują, że gospodarka wodno - ściekowa i właściwie sterowany, odpowiedni dobór przemysłu, nabierają szczególnego znaczenia w strategii rozwoju tego obszaru. Jednakże gospodarka wodno – ściekowa może być ograniczeniem w jego rozwoju.

Uwarunkowania wynikające z sieci osadniczej regionu.

W sieci osadniczej województwa warmińsko - mazurskiego Kętrzyn obok Mrągowa stanowią najprężniej rozwijające się miasta wschodniej części rejonu.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kętrzyn obok Bartoszyce wskazany został jako "węzeł aktywizacji obszaru".

Strefy aktywizacji gdzie dominującą funkcją jest intensywne rolnictwo o charakterze farmerskim.

W planie tym podkreślono także usytuowanie Kętrzyna w potencjalnym krajowym paśmie aktywizacji obszaru (wynika to z położenia przy ciągu komunikacyjnym z planowanego przejścia granicznego w Michałkowie).

Dokonane w 1998 r. zmiany mapy administracyjnej Polski utworzyły ponownie w Kętrzynie siedzibę powiatu obejmującego obszar zbliżony do stanu z 1975 r.

Powiat Kętrzyński sąsiaduje z obszarem Wielkich Jezior Mazurskich i powinien widzieć swoją szansę w rozwoju turystyki we współpracy z sąsiadującymi turystycznymi powiatami.

Gmina Kętrzyn otaczająca miasto na znacznym obszarze ma i może mieć wspólną gospodarkę komunalną z miastem (cmentarz, oczyszczalnia ścieków, wysypisko, itd.) stąd konieczna jest współpraca między samorządami bezpośrednio i na poziomie powiatu gwarantująca interesy zarówno gminy jak i miasta (w tym także rozwojowe tereny mieszkalnictwa Kętrzyna po roku 2010 i tradycyjnie rekreacyjne tereny dla mieszkańców gminy i miasta nad jeziorami w Gierłozy).

Miasto Kętrzyn świadczyć będzie ponadpodstawowe usługi dla mieszkańców sołectw, które otaczają miasto, a także będzie obsługiwać turystów przejeżdżających przez miasto tranzytem.

Uwarunkowania wynikające z sieci transportowej regionu.

Drogi.

Według Generalnej Dyrekcji Dróg Publicznych na podstawie pomiarów ruchu

GPR'90 i GPR'95 średnioroczny wzrost natężenia ruchu na drogach krajowych przekroczył 8%. W roku 2015 natężenie ruchu w Polsce ma osiągnąć poziom Francji, Niemiec czy Włoch.

Przez teren Gminy Kętrzyn przebiegają 3 drogi wojewódzkie: nr 591 z Michałkowa przez Kętrzyn, Mrągowo do Ostrołęki, nr 592 Bezledy – Bartoszyce – Kętrzyn – Giżycko – Olecko oraz nr 594 Reszel – Św. Lipka – Kętrzyn (łącznie 35,742 km) oraz drogi powiatowe o łącznej długości 111,275 km) i drogi gminne (łącznie 36,228 km). Większość dróg gminnych jest słabej jakości : 25 km są to drogi gruntowe, 10,9 km mają nawierzchnię twardą brukowaną a tylko 4,622 km mają nawierzchnię twardą bitumiczną.

Oprócz funkcji transportowych drogi te pełnią funkcje turystyczne, prowadząc do najczęściej odwiedzanych atrakcji turystycznych regionu: Wielkich Jezior Mazurskich, Kwatery Hitlera w Gierłozy i bazyliki w Świętej Lipce.

W planach miasto Kętrzyn wskazywane jest jako węzeł międzynarodowej turystyki rowerowej, leży przy trasie rowerowej Berlin- Pyrzyce – Czaplinek – Bytów – Grudziądz – Iława – Ostróda – Olsztyn – Dobrze Miasto – Lidzbark Warm. – Reszel – Kętrzyn – Radziejewo – Pozezdrze – Giżycko – i dalej w kierunku Litwy. Po podniesieniu rangi i budowie przejścia w Michałkowie wzrośnie znaczenie powiązania w kierunku Mrągowa dla ruchu międzynarodowego. Powstanie międzynarodowej trasy rowerowej przebiegającej przez Kętrzyn w kierunku Obwodu Kaliningradzkiego spowoduje konieczność rozwiązania problemu ruchu rowerowego w granicach administracyjnych miasta.

Ciąg dróg o równoleżnikowej relacji Kętrzyn – Św. Lipka – Reszel – Lidzbark Warm. – Orneta – Pieniężno – Braniewo – Frombork łączy miejscowości o najwyższych walorach zabytkowych.

Miasto Kętrzyn leży na przedłużeniu trasy w kierunku Wielkich Jezior Mazurskich, co ma wielkie znaczenie dla obsługi tego ruchu.

Komunikacja kolejowa.

Przez Gminę Kętrzyn przebiega ważna linia kolejowa Korsze – Ełk łącząca przejścia graniczne w Głomnie i Skandawie z Trakiszkami. Projektowany do 2015 r. układ sieci kolejowych klasyfikuje tę linię kolejową jako linię lokalną. Na linii tej dopuszcza się szybkość do 100 km/h. W studium zagospodarowania przestrzennego województwa linia Korsze- Ełk ustalona jest jako I – rzędna , przewiduje się na niej dobudowę drugiego toru i elektryfikację.

W stanie istniejącym i planach PKP rola węzłów kolejowych w Ketrzynie i Korszach jest znacząca w skali regionu.

Istnieje linia kolejowa łącząca Kętrzyn z Węgorzewem ale aktualnie nie jest użytkowana.

Przewiduje się wykorzystanie tej linii w celach turystycznych w sezonie letnim.

Komunikacja autobusowa.

Komunikacja autobusowa, mimo pojawiających się prywatnych przewoźników, bazuje na obsłudze przez przedsiębiorstwo Veolia Mazury.

Od kilku lat w skali województwa obserwuje się spadek przewozów pasażerskich 4 do 8% rocznie. Tłumaczone to jest sytuacja gospodarcza (mniejsze dojazdy do pracy) oraz rozwojem motoryzacji indywidualnej. Przewoźnicy inni skoordynowani w rozkładzie jazdy to obsługujący lokalne linie.

Komunikacja lotnicza.

Na obszarze województwa warmińsko - mazurskiego istnieją trzy lotniska, w tym jedno międzynarodowe (Szymany), sportowo - usługowe lotniska w Dajtkach k. Olsztyna i w Wilamowie pod Ketrzynem Lotnisko w Wilamowie może mieć istotne znaczenie dla rozwoju gminy i powiatu.

Są to tylko potencjalne możliwości. Lotnisko pod Ketrzynem daje szansę obsługi turystów zagranicznych przybywających w rejon Wielkich Jezior i na teren powiatu kętrzyńskiego.

Wykorzystanie szans gminy wynikających z funkcjonowania lotniska tak dla rozwoju turystyki jako elementu aktywizacji gospodarczej jak i gospodarki jako całości, wymaga współdziałania gminy Kętrzyn, z właścicielem lotniska i innymi samorządami Wielkich Jezior Mazurskich.

Uwarunkowania wynikające z planów i opracowań planistycznych gminy oraz opracowań i polityki regionalnej i krajowej.

Rejon Kętrzyna typowany jest jako strefa funkcjonalna północna. Możliwości przełamania recesji w tej strefie, studium przewiduje w oparciu o rozwój rolnictwa i przemysłu jako czynników dynamizujący ten proces. Kętrzyn wraz z Bartoszcami są w tym opracowaniu węzłem aktywizacji strefy. Ma to być też strefa aktywizacji działań wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Gmina Kętrzyn położona jest w pasmie aktywizacji obszaru spowodowanego trasami komunikacyjnymi (droga o regionalnym znaczeniu nr 591N od Michałkowa klasyfikowanego jako międzynarodowe przejście kolejowe towarowe oraz drogowe towarowe i osobowe).

W związku z tym, że opracowania z zakresu infrastruktury technicznej typują miasto Kętrzyn jako węzeł infrastruktury technicznej (przesył gazu – gazociąg wysokiego ciśnienia i planowana jego druga nitka przechodząca w kierunku Bartoszc, węzeł kolejowy), należy ten aspekt wykorzystać w planach rozwoju gminy Kętrzyn.

Przy formułowaniu strategii rozwoju należy wykorzystać potencjał rozwojowy wynikający z położenia i funkcji jakie może pełnić gmina Kętrzyn w strategii rozwoju województwa (regionu).

Są to potencjalne możliwości wpływające z położenia Polski w basenie morza Bałtyckiego i sąsiedztwa z obwodem Kaliningradzkim, państwami bałtyckimi i Białorusią.

Wykorzystanie tych możliwości zależeć będzie od politycznej i gospodarczej współpracy krajów basenu morza Bałtyckiego i obwodu Kaliningradzkiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko - Mazurskiego wymienia następujące potencjalne cele ponadlokalne:

- Modernizacja drogi Michałkowo – Kętrzyn – Mrągowo (nr 591N) i Bartoszyce – Kętrzyn – Giżycko (nr 592N) do III klasy technicznej
- Modernizacja pozostałych dróg do IV klasy technicznej
- Modernizacja linii kolejowej Korsze – Ełk (druga nitka torów i elektryfikacja)
- Uzupełnienie sieci magistralnej gazu ziemnego
- Rozwój przetwórstwa rolno - spożywczego i przechowalnictwa
- Renaturalizację stosunków wodnych w zlewni rzeki Guber
- Uruchomienie dla celów sportowo – usługowych lotniska regionalnego i lotnisk lokalnych, w tym lotniska w Wilamowie.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kętrzyn jest w fazie opracowywania.

W dokumentach strategicznych gminy Kętrzyn należy między innymi ;

- opracować program działań mających na celu rozwój obsługi ruchu turystycznego obejmującego między innymi: rozwój bazy noclegowej, gastronomii i innych form ruchu turystycznego, oraz działań podnoszących atrakcyjność gminy : estetyka i czystość, parkingi dla samochodów osobowych, autokarów i samochodów ciężarowych, oznakowanie (kierunki wskazujące obiekty do zwiedzania), itp.
- ujęcie funkcji turystycznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego również w stosunku do własności prywatnej.
- uwzględnić rozwój rolnictwa i i jego obsługi usług rolnictwa przy zapewnieniu warunków wytwarzania wysokiej jakości, świeżych produktów dla regionu
- wykorzystać istnienie Zespołu Szkół w Karolewie w polityce rolnej gminy i regionu obsługi rolnictwa
- konieczna jest renaturalizacja zlewni rzeki Guber. Duże wahania pozaklasowego, najbardziej w regionie zanieczyszczonego ciek wodnego (odbiornika ścieków), powoduje, że gospodarka wodno – ściekowa w Kętrzynie i dobór odpowiedniego przemysłu są problemem wyznaczającym możliwości rozwoju Gminy w przyszłości, szczególnie wobec aktualnych wymogów ochrony środowiska.

Układ dróg kołowych i tras kolejowych, a także budowa w przyszłości przejścia granicznego w Michałkowie to jedne z czynników do wykorzystania jako aktywizujące gospodarczo gminę Kętrzyn.

Wewnętrzne uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z usytuowania w regionie.

Problemy społeczne gminy. Warunki życia mieszkańców gminy.

Demografia, sieć osadnicza.

Gminę Kętrzyn zamieszkuje 8.461 mieszkańców (dane na dzień 31.12.2009r.), co stanowi 12,25% ludności powiatu kętrzyńskiego. Wskaźnik gęstości zaludnienia jest stosunkowo niski w porównaniu ze średnią województwa i wynosi 29,78 osoby na 1 km².

W skład gminy wchodzi 23 następujące sołectwa:

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa sołectwa</i>	<i>Liczba osób</i>
1	Biedaszki	1.197
2	Czerniki	295
3	Filipówka	119
4	Gaławuny	327
5	Gnatowo	178

6	Jeżewo	150
7	Koczarki	251
8	Kruszewiec	823
9	Langanki	125
10	Linkowo	302
11	Mażany	445
12	Muławki	111
13	Nakomiady	643
14	Nowa Różanka	295
15	Nowa Wieś Kętrzyńska	386
16	Požarki	355
17	Pręgowo	152
18	Salpik	239
19	Sławkowo	380
20	Stara Różanka	182
21	Wajsznory	130
22	Wilkowo	709
23	Wopławki	667
	Razem Gmina	8.461

Miejscowości wchodzące w skład gminy (z liczbą mieszkańców – 31.12.2008r.):

1. Bałowo - 93
2. Bałtrucie - 23
3. Banaszki - 32
4. Biedaszki - 146
5. Biedaszki Małe - 403
6. Borki - 20
7. Brzeźnica - 23
8. Cegielnia - 60
9. Czerniki - 261
10. Dąbrowa - 1
11. Działki - nie zamieszkałe
12. Filipówka - 111
13. Gałwuny - 167
14. Gierłoż - 27
15. Gnatowo - 79
16. Gnatowo Kolonia - 34
17. Godzikowo - 49
18. Grabno - 64
19. Gromki - 18
20. Gryzławki - nie zamieszkałe
21. Góry - 2

22. Henrykowo	- nie zamieszkałe
23. Jankowo	- 59
24. Jeżewo	- 78
25. Jurki	- 40
26. Karolewo	- 558
27. Kaskajmy	- 96
28. Katkajmy	- 11
29. Koczarki	- 251
30. Kotkowo	- 174
31. Kruszewiec	- 205
32. Kwiedzina	- 26
33. Langanki	- 125
34. Linkowo	- 128
35. Łazdoje	- 350
36. Marszewo	- 42
37. Martiany	- 151
38. Mażany	- 128
39. Muławki	- 108
40. Muławski Dwór	- nie zamieszkały
41. Nakomiady	- 586
42. Nowa Różanka	- 295
43. Nowa Wieś Kętrzyńska	- 319
44. Nowa Mała Wieś	- 44
45. Nowy Mikielnik	- 22
46. Nowy Młyn	- 12
47. Olchowo	- 11
48. Osewo	- nie zamieszkałe
49. Ostry Róg	- 22
50. Owczarki	- nie zamieszkałe
51. Owczarnia	- 27
52. Parcz	- 252
53. Poganowo	- 8
54. Poganówko	- nie zamieszkałe
55. Porębek	- 8
56. Pożarki	- 151
57. Pręgowo	- 152
58. Przeczniak	- 4
59. Rybniki	- 3
60. Salpik	- 101
61. Sławkowo	- 256
62. Smokowo	- 447
63. Stadniki	- 2
64. Stachowizna	- 95
65. Stara Różanka	- 159
66. Strzyże	- 2
67. Suchodoły	- 5
68. Sykstyny	- 31
69. Trzy Lipy	- 125
70. Ugiertowo	- 10
71. Wajsznory	- 90

- 72. Wilamowo - nie zamieszkałe
- 73. Wilkowo - 262
- 74. Windykajmy - 89
- 75. Wopławki - 667
- 76. Wólka - 35
- 77. Wymiarki - 23
- 78. Wymiary - 3
- 79. Zalesie Kętrzyńskie - nie zamieszkałe

Do największych miejscowości należą :

- Wopławki (667 osób)
- Nakomiady (586 osób)
- Karolewo (558 osoby)
- Smokowo (447 osób)
- Biedaszki Małe (403 osób)
- Łazdoje (350 osób)

W skali ostatnich kilku lat daje się zauważyć ujemne saldo migracji, co spowodowane jest zarówno zmniejszeniem liczby urodzeń, jak też wyjazdem osób młodych (18 – 35 lat) do dużych miast i krajów Europy Zachodniej (szczególnie po wejściu Polski do Unii Europejskiej).

W latach 2001-2008 liczba mieszkańców przedstawiała się następująco:

L.p.	Rok	Liczba mieszkańców (stan na 31 grudnia)
1.	2001	8.862
2.	2004	8.700
3.	2005	8.671
4.	2006	8.563
5.	2007	8.508
6.	2008	8.461

Dane własne Urzędu Gminy.

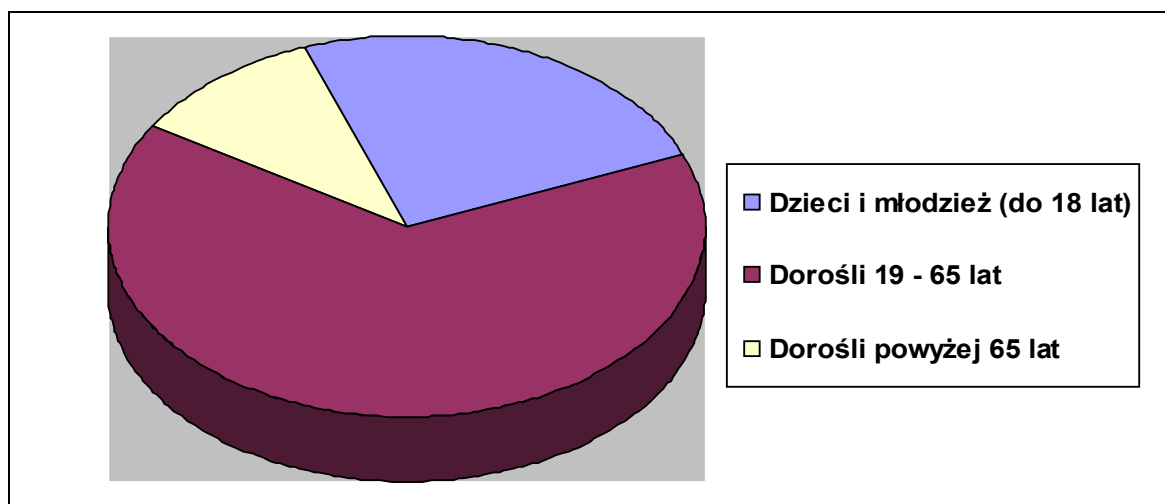
Saldo migracji mieszkańców gminy jest stosunkowo wysokie. W 2007 roku 200 osób opuściło gminę na dłużej niż 6 miesięcy, a powróciło z takiego wyjazdu tylko 70 osób). W roku 2001 saldo migracji było również ujemne ale tylko 27 osób opuściło gminę (a w latach 1998 – 2001 było nawet dodatnie).

Średnia wieku mieszkańców gminy wynosi 36.5 lat. Około 60 % mieszkańców są to osoby w wieku produkcyjnym Ponad 20% mieszkańców gminy stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym.

Liczbę urodzeń w latach 2004-2007 przedstawia poniższa tabela:

L.p.	Rok	Liczba urodzeń
1.	2004	105
2.	2005	97
3.	2006	100
4.	2007	85
5.	2008	93

Struktura ludności Gminy Kętrzyn według ekonomicznych grup wieku

Informacje o wieku mieszkańców i płci przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Grupa wiekowa	Liczba		
		ogółem	kobiety	mężczyźni
1	Dzieci i młodzież (do 18 lat)	2060	999	1061
2	Dorośli 19 – 65 lat	5519	2618	2901
3	Dorośli pow. 65 lat	882	561	321
4	Ogółem	8461	4178	4283

Dane własne Gminy

Od 2001 do 2008 roku liczba mieszkańców gminy zmniejszyła się o 4,5 %. Prognozy demograficzne GUS przewidywały spadek liczby mieszkańców, ale np. dla Powiatu Kętrzyńskiego zakładany spadek na 2015 rok osiągnięto już na koniec 2007 r.

Na 100 mężczyzn w gminie przypada 97,57 kobiet.

Dane demograficzne wskazują, że malejąca liczba urodzeń przy jednoczesnym wydłużaniu się trwania życia, wpłynie na procesy starzenia się społeczeństwa w regionie. Przewiduje się, że w najbliższych latach nastąpi dalszy spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym a nastąpi wyraźny wzrost ludności w wieku produkcyjnym. Ten wyraźny trend musi być uwzględniony w długoterminowym planowaniu i będzie przede wszystkim skutkować w ochronie zdrowia, opiece społecznej i obciążeniem grupy w wieku produkcyjnym.

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna.

W zakresie ochrony zdrowia podstawowymi jednostkami są szpitale. Mieszkańcy gminy mają do dyspozycji na terenie powiatu kętrzyńskiego 2 szpitale w Kętrzynie i Reszlu. Część z nich korzysta ze szpitali w powiatach ościennych, tj. ze szpitala w Mrągowie i Giżycku. Szpital Powiatowy w Kętrzynie jest co kilka lat modernizowany ale wymaga dalszego doposażenia w wysoko specjalistyczny sprzęt diagnostyczny i remont niektórych części budynku. Szpital w Reszlu pełni rolę lokalnej opieki na wydziale wewnętrznym i opieki paliatywnej.

Na terenie gminy jest jeden ośrodek zdrowia w Nakomiadach (czynny 2 dni w tygodniu), natomiast w miejscowościach Parcz i Wilkowo funkcjonują gabinety lekarskie czynne 1 raz w tygodniu. Dlatego na co dzień mieszkańcy gminy korzystają z przychodni lekarskich w Kętrzynie.

Pielęgniarki środowiskowe również są z Kętrzyna. Dostępne apteki znajdują się w Kętrzynie. W zakresie opieki społecznej infrastrukturę instytucjonalną na terenie powiatu kętrzyńskiego tworzą :

- Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w Barcianach, Kętrzynie i Srokowie
- Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej w Kętrzynie, Reszlu i Korszach
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Kętrzynie
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Reszlu
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kętrzynie

Znajdujący się w Kętrzynie Dom Pomocy Społecznej ze 100 miejscami dla przewlekle somatycznie chorych opieką obejmuje teren całego powiatu.

Ponadto ważną rolę w bieżącej opiece społecznej spełniają:

- Dzienny dom Pomocy Społecznej w Kętrzynie
- „Przytulisko” MOPS w Kętrzynie
- świetlice terapeutyczne i integracyjne (działają w każdej gminie)
- sezonowe noclegownie dla bezdomnych

W powiecie kętrzyńskim około jednej trzeciej zatrudnionych w służbach pomocy społecznej to pracownicy socjalni. W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Kętrzynie na koniec 2007 r. Zatrudnionych było na pełnym etacie 28 osób.

Liczba osób objętych stałymi formami opieki stale rośnie i w 2002 roku stanowiła ponad 34 tys. osób. Na koniec 2007 roku w Gminie Kętrzyn pomocą społeczną objętych było 3607 osób (967 rodzin), co stanowi 42,4% ogółu mieszkańców gminy. W roku 2006 taką pomocą objętych było 154 osoby mniej (56 rodzin mniej).

Liczba beneficjentów usług z zakresu pomocy społecznej w poszczególnych grupach odbiorców przedstawia się następująco:

L.p.	Grupa społeczna	2006	2007
1.	Osoby starsze	258	309
2.	Rodziny	911	967
3.	Dzieci i młodzież	888	783

Dane własne gminy.

Wydatki Gminy Kętrzyn na pomoc społeczną w ostatnich latach kształtowały się następująco (w zł):

L.p.	Rodzaj wydatków	2006	2007
1.	Pomoc w formie pieniężnej (zasiłki stałe, okresowe, celowe, pożyczki)	962.349	953.466
2.	Pomoc w formie niepieniężnej łącznie :	841.168	1.071.738
	w tym: praca socjalna	268.695	298.125
	składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne	19.650	25.853
	pomoc rzeczową, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie	-	-
	zapewnienie schronienia DPS	69.928	93.096
	zapewnienie posiłku	359.963	521.265
	zapewnienie niezbędnego ubrania (pomoc rzeczowa poza budżetem – z darów)	-	-

	usługi opiekuńcze (w tym specjalistyczne) łącznie	122.930	135.401
	bilet kredytowy	-	-
3.	Inne wydatki na pomoc społeczną - dodatki mieszkaniowe	347.859	277.609
	Razem	2.151.374	2.302.813

Dane własne gminy.

Spośród zdefiniowanych przyczyn konieczności korzystania z pomocy społecznej, główne to:

- strukturalne ubóstwo
- długotrwałe bezrobocie bez prawa do zasiłku
- bezradność społeczna

Wysokość wydatków gminy związanych z rozwiązywaniem poszczególnych problemów społecznych w latach 2006-2007 przedstawiała się następująco:

<i>L.p.</i>	<i>Wyszczególnienie problemów</i>	<i>2006</i>	<i>2007</i>
1.	Zapobieganie alkoholizmowi i uzależnieniom oraz zwalczanie ich skutków	52.048	76.305
2.	Pomoc bezdomnym	8.000	8.000
3.	Walka z bezrobociem	783.167	746.660
4.	Rozwijanie oferty rozwoju dzieci i młodzieży (stypendia)	836.587	618.005
5.	Dostarczanie wsparcia specjalistycznego	36.000	37.000
6.	Pomoc osobom niepełnosprawnym	238.324	267.152
7.	Rozwiązywanie problemów opiekuńczo - wychowaw.	120.000	130.000
8.	Pomoc osobom starszym	192.858	228.497
9.	Zwalczanie, zapobieganie oraz pomoc ofiarom przemocy w rodzinie	38.000	39.000
10.	Pomoc osobom przewlekle chorym	8.000	8.100
11.	Wsparcie rodzin niepełnych	180.000	185.000
12.	Wsparcie rodzin wielodzietnych	1.100.000	1.100.000
13.	Pomoc osobom ubogim	1.200.000	1.300.000
14.	Działania na rzecz zmniejszenia wykluczenia społeczn.	268.695	296.113

Dane własne Gminy

Za najważniejsze problemy gminy uznano:

- bezrobocie
- alkoholizm i inne uzależnienia
- wykluczenie społeczne
- przemoc w rodzinie

W gminie działa Klub Integracji Społecznej oraz 14 świetlic wiejskich.

Edukacja, kultura i kultura fizyczna.

Polityka oświatowa samorządu stawia przed szkołami konkretne zadania i formułuje konkretne oczekiwania. Gmina posiada program Polityka Oświatowa Samorządu Terytorialnego przyjęty uchwałą nr XLVI/258/2006 Rady Gminy w dniu 11 października 2006 roku.

Program zakłada następujące cele polityki oświatowej Gminy:

1. Dostosowanie bazy oświatowej do potrzeb placówek oświatowych.
2. Poprawa warunków kształcenia.
3. Zwiększenie oferty zajęć opiekuńczo – wychowawczych w prowadzonych przez Gminę placówkach oświatowych.

W każdym z celów wyszczególniono zadania oraz terminy ich realizacji.

Program edukacyjny na terenie gminy realizowany jest przez sieć następujących placówek: przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja.

Na terenie Gminy funkcjonują 4 szkoły podstawowe i 2 gimnazja:

Szkoła Podstawowa w Kruszewcu

Szkoła Podstawowa w Wilkowie

Szkoła Podstawowa w Biedaszkach

Szkoła Podstawowa w Nakomiadach

Gimnazjum w Karolewie

Gimnazjum w Wilkowie

Do 2005 roku istniała Szkoła Podstawowa w Linkowie ale ze względu na małą liczbę uczniów i duże koszty utrzymania została zlikwidowana a uczniowie dowożeni są do Szkoły Podstawowej w Biedaszkach. Natomiast w 2006 roku powołano Gimnazjum w Wilkowie, które z istniejącą już szkołą podstawową utworzyły Zespół Szkół w Wilkowie.

Ilość uczniów w poszczególnych szkołach w latach 2004 – 2008 przedstawiała się następująco:

2004/2005 – 989 uczniów, w tym:

- szkoły podstawowe – 589 uczniów
- gimnazjum - 400 uczniów

2005/2006 – 888 uczniów, w tym:

- szkoły podstawowe - 513
- gimnazjum - 375

2006/2007 – 866 uczniów, w tym:

- szkoły podstawowe – 492
- gimnazjum (2) - 374

2007/2008 – 824 uczniów, w tym:

- szkoły podstawowe – 471
- gimnazjum (2) - 353

2008/2009 – 794 uczniów, w tym:

- szkoły podstawowe - 485
- gimnazjum (2) - 309

Jak wynika z zestawienia, corocznie zmniejsza się ilość uczniów (podobnie jak ilość mieszkańców gminy) o ok.3-4 %. W efekcie zmniejsza się liczba uczniów w klasach, co wpływa na poprawę komfortu i poziomu nauczania.

Budżet oświaty składał się z subwencji oraz dotacji Gminy i w poszczególnych latach wynosił:

2004 - 5.216.490,00 zł ogółem, w tym:

- subwencja - 4.193.866,00 zł (80,4%)
- dotacja gminy - 1.022.624,00 zł (19,6%)

2005 – 5.309.500,00 zł ogółem, w tym:

- subwencja - 4.168.393,00 zł (78,5%)
- dotacja gminy - 1.141.107,00 zł (21,5%)

2006 – 5.778.188,00 zł ogółem, w tym:

	– subwencja -	4.501.742,00 zł (77,9%)
	– dotacja gminy -	1.276.446,00 zł (22,1%)
2007 – 6.355.698,00 zł	ogółem, w tym:	
	– subwencja -	4.537.320,00 zł (71,4%)
	– dotacja gminy -	1.818.378,00 zł (28,6%) - z inwestycją
2008 – 6.156.010,00 zł	ogółem, w tym:	
	– subwencja -	4.854.406,00 zł
	– dotacja gminy -	1.301.604,00 zł

Poza środkami z subwencji i dotacji gminy szkoły opracowują własne programy i pozyskują środki finansowe z zewnątrz, przez co wzbogacają ofertę edukacyjną i podnoszą poziom nauczania w swoich placówkach.

Ogromny wpływ na poziom nauczania i wychowania ma kadra pedagogiczna, która podnosi swoje kwalifikacje i zdobywa kolejne stopnie awansu zawodowego.

Ilość nauczycieli oscyluje wokół liczby 100 ale część z nich pracuje na niepełnym etacie.

Gmina organizuje dowóz dzieci do szkół. W tym celu zatrudnionych jest dwóch kierowców do 2 autokarów, tzw. „gimbusów”. Do szkół dojeżdża i dowożone jest około $\frac{3}{4}$ wszystkich uczniów.

W gminie funkcjonuje opieka przedszkolna w postaci 3 ośrodków przedszkolnych (w Nakomiadach, Biedaszkach i Wilkowie) oraz Przedszkole Niepubliczne „Kubuś” w Karolewie. Opieką przedszkolną objęto w 2008 roku 76 dzieci w wieku 3-5 lat, co stanowi ok. 26 % ogółu dzieci w wieku przedszkolnym. Natomiast 80 dzieci w wieku sześciu lat objęte są opieką szkolną – tzw. klasy „0”.

Szkoła Podstawowa w Kruszewcu i Szkoła Podstawowa w Nakomiadach mieszczą się w starych budynkach. Natomiast pozostałe placówki mieszczą się w budynkach nowych. Wszystkie szkoły posiadają zaplecze kuchenne i sanitarne. Większość uczniów korzysta z dożywiania w szkole finansowanego głównie przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ponadto dzieciom udzielana jest pomoc finansowa w postaci stypendiów. W roku 2007 z takiej formy pomocy skorzystało 557 uczniów.

Przy Zespole Szkół w Wilkowie jest nowa hala sportowa. W roku 2008 otwarto nową halę sportową przy Gimnazjum w Karolewie. W najbliższych latach planowana jest budowa hali sportowej w Nakomiadach.

Przy wszystkich szkołach funkcjonują boiska szkolne (oprócz Gimnazjum w Karolewie).

Na terenie gminy nie funkcjonują ośrodki pozaszkolne. Pozaszkolne zainteresowania dzieci mogą rozwijać w kołach zainteresowań w swoich szkołach. Natomiast w Kętrzynie działają następujące ośrodki, z których mogą również korzystać dzieci i młodzież mieszkające na terenie gminy:

- Ośrodek Pracy Pozaszkolnej „Baszta”
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna
- Środowiskowy Hufiec Pracy

Na terenie gminy usytuowany jest Zespół Szkół Licealnych i Zawodowych oraz Zespół Szkół w Karolewie.

Kultura

Działalność kulturalna gminy realizowana jest w oparciu o Gminny Ośrodek Kultury.

Gminny Ośrodek Kultury w Kętrzynie jest samorządową instytucją kultury utworzoną Uchwałą Rady Gminy Kętrzyn Nr XVII/99/2004 z dnia 28 stycznia 2004 r. Jego statutowym celem jest organizowanie oraz prowadzenie nie nastawionej na zysk działalności kulturalnej w imieniu Gminy Kętrzyn.

Siedzibą Ośrodka jest miejscowość Kętrzyn, terenem działania Ośrodka jest teren Gminy Kętrzyn.

GOK nadzoruje i administruje następujące świetlice wiejskie na terenie Gminy Kętrzyn:

1. Świetlica wiejska w Czernikach (odrabianie lekcji, koło tenisa stołowego, spotkania grupy nieformalnej „ Czarny Kamień”)
1. Świetlica wiejska w Jeżenie (nie funkcjonuje, działania sporadyczne)
2. Świetlica wiejska w Linkowie (nie funkcjonuje)
3. Świetlica wiejska w Mażanach, (działania sporadyczne, tenis stołowy)
4. Świetlica wiejska w Muławkach, (działania sporadyczne, tenis stołowy)
5. Świetlica wiejska w Nakomiadach,(Koło Kobiet Wiejskich, odrabianie lekcji, koło tenisa stołowego)
6. Świetlica wiejska w Nowej Wsi, (działania sporadyczne, tenis stołowy)
7. Świetlica wiejska w Pożarkach „Dziupla”, tel. **089 752 12 50** (odrabianie lekcji, zajęcia artystyczne, koło komputerowe)
8. Świetlica wiejska w Łazdojach (odrabianie lekcji, zajęcia artystyczne, tenis stołowy)
9. Świetlica wiejska w Smokowie, tel. **089 751 01 68** (odrabianie lekcji, koło plastyczne, tenis stołowy)
11. Świetlica wiejska w Wopławkach - "**KUŹNIA**" (odrabianie lekcji, koło plastyczne, tenis stołowy).

Trzy świetlice , które należą do Gminy Kętrzyn:

- świetlica wiejska w Gałwunach, (działania sporadyczne, tenis stołowy)
- świetlica wiejska w Nowej Różance (działania sporadyczne, tenis stołowy)
- świetlica wiejska w Biedaszkach Małych (odrabianie lekcji, koło plastyczne, koło taneczne, koło komputerowe)

Podstawowe źródło środków na finansowanie działalności - bieżące utrzymanie świetlic wiejskich, stanowi dotacja, ustalana corocznie w budżecie gminy. GOK współpracuje z organizacjami prowadzącymi działalność kulturalną, stowarzyszeniami, instytucjami, firmami oraz jednostkami organizacyjnymi Gminy Kętrzyn. W planach rozwoju miejscowości przewiduje się budowę świetlic w Koczarkach i Pręgowie.

Funkcjonuje ***Biblioteka Publiczna Gminy Kętrzyn w Czernikach i jej Filia w miejscowości Wopławki***. Ponadto w miejscowościach: Kruszewiec, Nakomiady, Wilkowo i Biedaszki działają szkolne biblioteki, z których mogą korzystać wszyscy mieszkańcy gminy. Mieszkańcy, którzy wykazują zainteresowania oraz zdolności kulturalne integrują się przy ww. placówkach oraz tworzą różnego rodzaju zespoły, koła czy też kluby artystyczne. Każdego roku w większości miejscowości odbywają się liczne imprezy kulturalne i rozrywkowe. Jedną z nich są organizowane każdego roku dożynki gminne. W miejscowości Wilamowo znajduje się lotnisko, na którym corocznie organizowane są festyny lotnicze i inne imprezy rekreacyjne na skalę lokalną i regionalną. Wielu mieszkańców gminy korzysta z wydarzeń kulturalnych organizowanych w Kętrzynie.

Sport.

Sport i rekreacja należą do tych dziedzin, które przy stosunkowo niskich nakładach, stanowiąc element integracyjny a zarazem przeciwdziałania patologiom społecznym, mogą przynieść poprawę życia i zadowolenia mieszkańców gminy. Propagowanie kultury fizycznej i sportu wśród mieszkańców gminy odbywa się przede wszystkim poprzez obiekty sportowe usytuowane przy szkołach. Działalność sportowa opiera się głównie o młodzież szkolną (choć dorośli też mają swoje drużyny) i skupiona jest wokół szkół, hal sportowych i boisk. Pełnowymiarowa hala sportowa znajduje się w miejscowości Wilkowo i w Karolewie. Na najbliższe lata planowana jest budowa hali w miejscowości Nakomiady. Bolączką w rozwoju sportu jest niedobór boisk

sportowych, dlatego też zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców gminy, a szczególnie dzieci i młodzieży, w większości sołectw planowana jest budowa nowych boisk sportowych oraz remont istniejących.

W gminie działają następujące zespoły i drużyna sportowe:

- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Wilczek” w Wilkowie,
- Ludowy Klub Sportowy „Orzeł”

Niektóre drużyny osiągają bardzo dobre wyniki, w tym na skalę wojewódzką. Na terenie gminy odbywa się szereg imprez sportowych o zasięgu gminnym i powiatowym. Są to głównie turnieje piłki nożnej, tenisa stołowego, siatkówki, zawody lekkoatletyczne i inne. Wiele z nich organizowane jest przez szkoły.

Cykliczne imprezy sportowe i kulturalne organizowane na terenie Gminy Kętrzyn:

Styczeń: Turniej Piłki Ręcznej Chłopców Szkół Podstawowych- ZS w Wilkowie

Luty: Turniej Piłki Nożnej Halowej Szkół Podstawowych – ZS w Wilkowie, Zawody Pływackie Szkół Podstawowych i Gimnazjum – Basen kryty Kętrzyn, Halowy Turniej Mieszkańców Wsi w Piłce Nożnej Kobiet i Mężczyzn- Sala sportowa w Karolewie.

Luty/ marzec : Puchar „Gazety Olsztyńskiej” w tenisie stołowym – ZS w Wilkowie

Marzec: Turniej Piłki Nożnej Halowej Klas IV- SP w Biedaszkach, Halowy Turniej Klas I Gimnazjów Powiatu Kętrzyńskiego o Puchar Wójta- ZS Wilkowo

Kwiecień: „Z podwórka na stadion” Turniej piłki nożnej Drużyn Kl. III Szkół Podstawowych- SP w Biedaszkach, Czwórbój Lekkoatletyczny Szkół Podstawowych- SP w Biedaszkach

Maj: Liga Lekkoatletyczna Szkół Podstawowych- Karolewo, Wiosenny Wypoczynek na Mazurach- Lotnisko Wilamowo, Europejski Jarmark Lotniczy- Lotnisko Wilamowo, Warszawa- Kętrzyn Rajd Krajowego Towarzystwa Lotniczego oraz Lotnicza Majówka z Wojskiem - Lotnisko Wilamowo, Dni Rodziny – Szkoły i świetlice wiejskie na terenie Gminy Kętrzyn

Czerwiec: Międzynarodowy Dzień Dziecka na Lotnisku- Lotnisko Wilamowo, „Bawmy się wesoło” Turniej Szkół o Puchar Wójta- Karolewo, Turniej Piłki Nożnej Mieszkańców Gminy Kętrzyn o Puchar Wójta- Karolewo, Święto Aeroklubu Krainy Jezior- Lotnisko Wilamowo

Sierpień: Festyn Lotniczy- Lotnisko Wilamowo

Wrzesień: Dożynki Gminne – Karolewo (2009), Biedaszki (2010), Nakomiady (2011), Wilkowo (2012)

Wrzesień / Październik: Halowy Turniej Piłki Nożnej Mieszkańców Wsi o Puchar Proboszcza Parafii Karolewo- sala w Karolewie

Październik: Piątki Piłkarskie na Boisku Szkół Podstawowych- SP w Kruszewcu, Indywidualny Tenis Stołowy Szkół Podstawowych- ZS w Wilkowie, Drużynowy Tenis Stołowy Szkół Podstawowych – ZS w Wilkowie, Dzień Pamięci Kardynała Wyszyńskiego i Jana Pawła II- Lotnisko Wilamowo

Listopad: Turniej Mieszkańców Gminy Kętrzyn w Siatkówkę o Puchar Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych- Karolewo, Koszykówka Dziewcząt Szkół Podstawowych- ZS Wilkowo

Grudzień: Koszykówka Chłopców Szkół Podstawowych- Wilkowo, Piłka Ręczna Dziewcząt Szkół Podstawowych- Wilkowo

Organizacje pozarządowe i grupy nieformalne

Definicja ustawowa organizacji pozarządowej jest zawarta w [ustawie](#) z dnia **24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie** (Dziennik Ustaw nr 96 z dnia **29 maja** 2003 roku, pozycja 873). W art. 3 ust. 2 tej ustawy czytamy:

Organizacjami pozarządowymi są, nie będące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4

Zastrzeżenie ustępu 4 dotyczy wyłączenia z zakresu Działu II ustawy fundacji publicznych i fundacji [partii politycznych](#).

Tabela. Dane o organizacjach pozarządowych, kościelnych i grupach nieformalnych działających w gminie

Nazwa organizacji pozarządowej	Działania zrealizowane na terenie gminy w ostatnich 3 latach (z podaniem beneficjentów)	Źródło finansowania	Liczba osób objętych pomocą	Partnerzy
Ochotnicza Straż Pożarna w Karolewie	Brak danych	-	-	-
Ochotnicza Straż Pożarna w Wilkowie	Brak danych	-	-	-
Stowarzyszenie Oświatowo-Kulturalne Gminy Kętrzyn	Wypoczynek letni oraz zimowy dzieci i młodzieży	Kuratorium Oświaty w Olsztynie, MEN, Dotacja Gminy Kętrzyn	Brak danych	Wójt Gminy Kętrzyn, GOPS,
	Współpraca Zagraniczna Pracowników Oświaty pomiędzy Gminą Kętrzyn i Gmina Stradi -Łotwa	Dotacja Gminy Kętrzyn	20	Szkoła Podstawowa w Wilkowie,
Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Producentów Żywności Ekologicznej „EKOPOLSMAK” w Gnatowie	Brak danych	-	-	-
Stowarzyszenie Przyjaźni Polsko-Francuskiej „La Cigogne”	Spotkania Partnerów Miast Bliźniaczych (Mauron Francja)	Dotacja Wójta Gminy Kętrzyn, środki własne	40	Prywatni przedsiębiorcy, Parafie z Gminy Kętrzyn
Stowarzyszenie Edukacja Rozwój Aktywność ERA Biedaszki Małe	-	-	-	-
Wopławskie Stowarzyszenie Aktywności lokalnej	Brak danych	-	-	-

„Integracja”				
Grupa Nieformalna „Linkowiaci”	Działania skierowane na poprawę warunków życia mieszkańców wsi Linkowo.	Dotacja Fundacji Wspomagania Wsi, środki własne,	Mieszkańcy wsi	
	Zajęcia w świetlicy dla dzieci: Pożyteczne Ferie, Pożyteczne Wakacje	Dotacja Fundacji Wspomagania Wsi, środki własne	60	GOK, Wójt Gminy Kętrzyn
Grupa Nieformalna „Czarny Kamień”	Działania skierowane na poprawę warunków życia mieszkańców Czernik.	Dotacja Fundacji Wspomagania Wsi, środki własne	mieszkańcy	GOK, Wójt Gminy Kętrzyn
Grupa Nieformalna „Smokowiaci”	Działania skierowane na poprawę warunków życia mieszkańców Smokowa	Brak danych	-	-
Koło Kobiet Wiejskich w Nakomiadach	1. Warsztaty układania kompozycji kwiatowych	Środki własne	20	GOK
	2. Doposażenie świetlicy wiejskiej	Dotacja Fundacji Wspomagania Wsi Środki własne	60	GOK, Wójt Gminy Kętrzyn
	3. Spotkania integracyjne dla mieszkańców sołectwa (Mikołaj, Andrzejki, Sylwester)	Środki własne, sponsorzy prywatni	Mieszkańcy dorośli- 60 Dzieci -100	GOK, Wójt Gminy Kętrzyn

Tabela. Dotacje udzielone organizacjom pozarządowym z budżetu gminy w trybie konkursowym (ustawy o pomocy społecznej, ustawy o dział. poź. publicz.) lub innym

rok	Rodzaj zleconych zadań/zakres konkursu	Wielkość budżetu	Liczba organizacji, które otrzymały dotację
2005	Wspomaganie rodzin i osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej	1500 zł	1
2005	Popularyzacja wykorzystania wolnego czasu na turystykę, krajoznawstwo, kulturę fizyczną i sport oraz rekreację i wypoczynek	2000 zł	1
2005	Organizacja imprez i zajęć z zakresu ekologii	1000 zł	1
2006	Wspomaganie rodzin i osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej	1500 zł	1
2006	Popularyzacja wykorzystania wolnego czasu na turystykę, krajoznawstwo, kulturę fizyczną i sport oraz rekreację i wypoczynek	4000 zł	1
2006	Ochrona Przyrody	1200 zł	1
2007	Edukacyjna Opieka Wychowawcza: -Bezpieczeństwo w ruchu drogowym dzieci i młodzieży - Edukacja dzieci i młodzieży poprzez turystykę i rekreację	6890 zł	2
2007	Pomoc społeczna: -Pomoc osobom starszym, chorym i samotnym - Pomoc socjalna dla rodzin w trudnej sytuacji finansowej i zdrowotnej	3600 zł	1
2007	Ochrona zdrowia: - Ochrona zdrowia i ludzi przebywających nad akwenami wodnymi –ratownictwo i profilaktyka	2000 zł	1

Media lokalne

Co miesiąc wydawany jest Biuletyn Gminy Kętrzyn. Dostępna też jest prasa lokalna (2 rodzaje tygodników) i regionalna. Ponadto Urząd Gminy w Kętrzynie prowadzi stronę internetową gminy: www.gminaketrzyn.pl. Dla mieszkańców gminy dostępny jest internet w świetlicach wiejskich, bibliotekach i szkołach lub też w kawiarenkach internetowych w Kętrzynie.

W miejscowości Owczarnia znajduje się muzeum będące własnością prywatną, posiadające zbiory wyposażenia mieszkań z okresu XIX i pierwszej połowy XX wieku.

Mieszkańcy, którzy wykazują zainteresowania oraz zdolności kulturalne integrują się przy ww. placówkach oraz tworzą różnego rodzaju zespoły, koła czy też kluby artystyczne.

Każdego roku w większości miejscowości odbywają się liczne imprezy kulturalne i rozrywkowe. Jedną z nich są organizowane każdego roku dożynki gminne.

W miejscowości Wilamowo znajduje się lotnisko, na którym corocznie organizowane są festyny lotnicze i inne imprezy rekreacyjne na skalę lokalną i regionalną.

Wielu mieszkańców gminy korzysta z wydarzeń kulturalnych organizowanych w Kętrzynie.

Gmina Kętrzyn współpracuje z partnerskimi gminami Stradi na Łotwie oraz Mouron we Francji.

W ramach tej współpracy organizowane są wyjazdy mieszkańców gminy do gmin partnerskich.

Daży się do rozszerzenia współpracy o placówki edukacyjne i placówki pomocy społecznej.

W najbliższych latach planowane jest nawiązanie kontaktów z samorządami lokalnymi z Obwodu Kaliningradzkiego i Litwy.

Mieszkalnictwo

Większość zasobów mieszkaniowych w gminie powstała przed 1945 rokiem. Niecałe 30% ogółu mieszkań stanowią bloki wielorodzinne wybudowane w latach 70-tych i 80-tych, głównie dla pracowników ówczesnych Państwowych Gospodarstw Rolnych. W dużej części są to budynki budowane wg technologii wielkiej płyty i wymagają dociepleń. Większość z nich jest obecnie administrowana przez spółdzielnie mieszkaniowe.

Warunki mieszkaniowe, w tym wyposażenie w podstawowe media w dużym stopniu wpływają na jakość życia mieszkańców.

Mieszkania zamieszkałe według wyposażenia w wodociąg, toaletę, okresu budowy budynku i rodzaju podmiotów będących właścicielami mieszkań

Wyszczególnienie m- mieszkania l - ludność	Ogółem	W tym mieszkania wyposażone w:					
		wodociąg			ustęp splukiwany		
		razem	z sieci	lokalny	razem	z odprowadzeniem do sieci do urządzenia lokalnego	
Ogółem m	2333	2159	1979	180	1692	905	787
w tym zamieszkałe stale m	2303	2136	1958	178	1676	898	778
l	8246	7728	7052	703	6128	3159	2969
mieszkania w budynkach wybudowanych w latach:							
przed 1918	585	522	466	56	35	158	194
1918-1944	744	649	575	74	419	129	290
1945-1970	306	290	258	32	231	91	140
1971-1978	257	257	248	9	253	196	57
1979-1988	364	364	362	#	360	299	61
1989-2002	74	74	67	7	74	32	42

w tym w latach 2001-2002	9	9	8	#	9	#	8
będących w budowie	3	3	3	-	3	-	3
nie ustalono	-	-	-	-	-	-	-
mieszkania stanowiące własność:							
Osób fizycznych	1845	178	1584	144	1388	695	693
Spółdzielni mieszkaniowych	96	96	96	-	95	95	-
Gminy	107	101	99	#	71	52	19
Skarbu Państwa	176	140	112	28	88	47	41
Zakładów pracy	106	91	85	6	47	15	32
Pozostałych podmiotów	3	3	3	-	3	#	#

Źródło: „, Podstawowe informacje ze spisów powszechnych, Gmina wiejska Kętrzyn”

Mieszkania zamieszkane według wyposażenia w łazienkę, ciepłą wodę i gaz, okresu budowy budynku i rodzaju podmiotów będących właścicielami mieszkań

Wyszczególnienie m- mieszkania l - ludność	Ogółem	W tym mieszkania wyposażone w:					
		łazienkę	ciepłą wodę bieżącą			gaz	
			razem	ogrzewaną		z sieci	z butli
				poza mieszkaniami	w mieszkaniu		
Ogółem m	2333	1714	1184	104	1080	-	2110
w tym zamieszkane stale m	2303	1700	1177	101	1076	-	2096
l	8246	6262	4363	349	4014	-	7662
Mieszkania w budynkach wybudowanych w latach:							
przed 1918	585	345	244	15	229	-	516
1918-1944	744	441	331	-	331	-	639
1945-1970	306	242	152	#	151	-	279
1971-1978	257	253	121	#	119	-	246
1979-1988	364	358	265	59	206	-	358
1989-2002	74	72	68	27	41	-	69
w tym w latach 2001-2002	9	9	8	-	8	-	9
będących w budowie	3	3	3	-	3	-	3
nie ustalono	-	-	-	-	-	-	-
mieszkania stanowiące własność:							
Osób fizycznych	1845	1411	981	95	886	-	1689
Spółdzielni mieszkaniowych	96	95	76	-	76	-	93
Gminy	107	63	40	#	38	-	89
Skarbu Państwa	176	87	54	#	53	-	142
Zakładów pracy	106	55	30	6	24	-	94
Pozostałych podmiotów	3	3	3	-	3	-	3

Źródło: „, Podstawowe informacje ze spisów powszechnych, Gmina wiejska Kętrzyn

W związku z planowaną budową sieci kanalizacji i oczyszczalni ścieków w gminie w latach 2009-2015 sytuacja z wyposażeniem mieszkań w toalety powinna diametralnie poprawić się.

W większości mieszkań brak jest doprowadzenia gazu przewodowego a użytkowany jest gaz w butlach.

W związku z tym, że przez teren gminy przebiega linia przesyłowa gazu ziemnego, planowane są inwestycje związane z doprowadzeniem gazu do budynków mieszkalnych, co poprawi wskaźnik wyposażenia mieszkań w gaz i ciepłą wodę.

Daje się zauważyć powolny wzrost powstawania nowych budynków jednorodzinnych, głównie w miejscowościach Nowa Wieś, Trzy Lipy, Stara Różanka i Muławki. W latach 2006 - 2008 oddano do użytku 18 nowych lokali mieszkalnych

Bezpieczeństwo

W odczuciu społeczeństwa o standardzie życia decydują zarówno czynniki ekonomiczne jak i poziom odczuwalnego bezpieczeństwa społecznego i materialnego.

W zakresie bezpieczeństwa materialnego wiodącą rolę odgrywają struktury policji, straży pożarnej, straży gminnej, i ratownictwa medycznego.

Zgodnie z art. 6 i 7 ust. 14 Ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym, do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. W szczególności zadania własne obejmują sprawy porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego.

Obszar Gminy Kętrzyn objęty jest działaniami Komendy Powiatowej Policji w Kętrzynie (dzielnicowi rewiru) oraz Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Kętrzynie. Ponadto w miejscowościach Karolewo i Wilkowo działają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, które wymagają doposażenia i zwiększenia mobilności.

OSP zajmują się również upowszechnieniem kultury i inspirują inne działania społeczne, w tym z zakresu sportu i rekreacji. Podstawową miarą poziomu bezpieczeństwa jest skala przestępstw.

Na terenie gminy nie odnotowuje się dużej przestępczości i kształtuje się ona na niższym poziomie niż średnia dla województwa. Natomiast w roku 2006 na terenie gminy zanotowano 114 pożarów (w 2005 było 66), z czego 97 ocenione jako małe. Nie było pożarów ze skutkiem śmiertelnym. Ponad 70 z nich powstało na powierzchniach rolniczych.

Ponadto straż pożarna likwidowała miejscowe zagrożenia (zdarzenia drogowe i sytuacje przyrodnicze)- 52 przypadki w roku 2006 i 50 przypadków w 2005r. Wielkość strat spowodowanych pożarami w 2006 roku ocenia się na 82 tys. złotych.

Na terenie gminy nie działa straż gminna.

Znajdujące się w Kętrzynie Centrum Zarządzania Kryzysowego stanowi zintegrowany system ratownictw medycznego, straży pożarnej i policji, co pozwala w bardzo krótkim czasie na uruchomienie właściwej jednostki ratownictwa i natychmiastowe podjęcie akcji ratowniczej.

Bezrobocie.

Bezrobocie, które dotknęło różne kategorie ludności w miastach i na wsi, szczególnie wymiar osiągnęło w województwie warmińsko – mazurskim. Zgodnie z Rozporządzeniem RM z 24.VII.1993 roku (Dz. U. Nr 82 poz. 385) w sprawie określenia wykazu gmin zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym, całe województwo warmińsko – mazurskie (poza miastem Olsztyn) zostało uznane za zagrożone wysokim bezrobociem strukturalnym.

Powszechnie stosowanym wskaźnikiem obrazującym sytuację w obszarze bezrobocia jest stopa bezrobocia.

W latach 2005– 2008 bezrobocie w gminie Kętrzyn (w porównaniu do powiatu i województwa) przedstawiało się następująco:

<i>L.p.</i>	<i>Obszar</i>	<i>2005</i>		<i>2006</i>		<i>2007</i>		<i>2008 (30.06)</i>	
		<i>Liczba</i>	<i>%</i>	<i>Liczba</i>	<i>%</i>	<i>Liczba</i>	<i>%</i>	<i>Liczba</i>	<i>%</i>
1.	Województwo warmińsko-mazurskie	150.900	27,5	127.574	23,7	98.995	19,0	80.857	16,6
2.	Powiat kętrzyński	7.949	33,9	6.962	30,2	5.427	25,2	4.172	21,7
3.	Gmina Kętrzyn	1.159	-	1.005	-	825	-	667	-

Dane: Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie, Powiatowy Urząd Pracy w Kętrzynie

**Liczbowy i procentowy udział bezrobotnych w stosunku do ogółu mieszkańców
w Gminie Kętrzyn**

L.p.	Grupa	2005		2006		2007		2008 (30.06)	
		Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
1.	Mieszkańcy ogółem	8.672	100	8.563	100	8.508	100	8.471	100
2.	Bezrobotni	1.159	13,4	1.005	11,8	825	9,7	667	7,9

Dane : Urząd Gminy

Tak więc odwróciła się sytuacja w stosunku do lat 1999 – 2002, gdzie procentowy udział bezrobotnych do liczby wszystkich mieszkańców wzrastał.

W latach 2005 – 2008 liczba bezrobotnych w gminie zmniejszyła się o 492 osoby (o 42,45 %)

Zauważalny spadek liczby bezrobotnych w dużej mierze stanowi efekt aktywności i pracy szkoleniowej Powiatowego Urzędu Pracy w Kętrzynie jak i większej aktywności w poszukiwaniu i podejmowaniu pracy przez samych bezrobotnych.

**Zarejestrowani bezrobotni w według wieku, poziomu wykształcenia i czasu
pozostawania bez pracy Gminie Kętrzyn (stan na 30.06.2008r.)**

Wyszczególnienie		Ogółem	Kobiety	Z liczby ogółem z prawem do zasiłku		5 : 3
				Ogółem	Kobiety	
Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	do 1	86	42			
	1-3	97	53			
	3-6	103	51			
	6-12	118	50			
	12-24	82	43			
	pow. 24	181	118			
	Ogółem	667	357	117	54	0,18
Wiek	18-24	136	88			
	25-34	172	102			
	35-44	140	74			
	45-54	172	79			
	55-59	44	14			
	60-64 lata	3	0			
	Ogółem	667	357	117	54	0,18
Wykształcenie	Wyższe	10	6			
	Polic. i śr. zawodowe	85	58			
	śr. ogólnokształcące	41	30			
	Zasadnicze zawodow	150	67			
	Gimnazjalne i poniżej	381	196			
	Ogółem	667	357	117	54	0,18

Staż pracy ogółem	Do 1 roku	82	63			
	1-5	175	96			
	5-10	86	44			
	10-20	96	38			
	20-30	66	17			
	30 lat i więcej	7	1			
	Bez stażu	155	98			
Ogółem	667	357	117	54	0,18	

Dane: Powiatowy Urząd Pracy w Kętrzynie

Bezrobotni Gminy Kętrzyn stanowią 15,99 % ogółu bezrobotnych w powiecie kętrzyńskim i ich liczba nie odbiega wyraźnie od poziomu bezrobocia w innych gminach powiatu. Jednakże niepokojącym jest duża liczba osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 24 miesięcy), stanowiąca 27,1 % ogółu bezrobotnych w gminie. Co piąta osoba bezrobotna jest w wieku 18 – 24 lat. Kobiety stanowią 53,5 % ogółu bezrobotnych w gminie. Tylko 17,5 % bezrobotnych posiada prawo do zasiłku.

Problemy i uwarunkowania gospodarcze gminy.

Rynek pracy

Podmioty Gospodarki Narodowej

W Krajowym Rejestrze Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON na dzień 30 czerwca 2008 zarejestrowanych było 302 podmioty. Natomiast 31 grudnia 2007 roku zarejestrowanych było 297 podmiotów działalności gospodarczej.

Dominującą dziedziną zatrudnienia w Gminie Kętrzyn jest rolnictwo zatrudniająca około 30% ogółu pracujących. Następną dziedziną jest sfera budżetowa, w której pracuje ok. 15% ogółu zatrudnionych.

Do największych podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy należą:

- POL – MOT TUR SA w Biedaszkach Małych
- Wytwórnia Tworzyw Sztucznych „Folflex” w Gnatowie
- Piekarnia Mistrza Jana w Biedaszkach Małych
- Ubojnia i Masarnia w Nakomiadach
- Manufaktura „Ceramika” w Wajsznorach
- Wytwórnia Materiałów Budowlanych „BUDMAT” w Wilkowie.

Poza tym występują podmioty w sferze obsługi rolnictwa (firmy prowadzące skup zbóż w Cegielni i Wipasz w Gałwunach), zakłady usługowe i handlowe (naprawa samochodów, transport, remontowo – budowlane, i inne).

Analizując transformacje podmiotów gospodarczych w okresie 3 ostatnich lat należy stwierdzić, że ich liczba w gminie w zasadzie nie zmienia się.

Po 1990 roku na terenie gminy wystąpiło silne zjawisko bezrobocia, stając się jednym z najtrudniejszych problemów społeczno – gospodarczych nie tylko gminy ale i regionu. Główną przyczyną tego zjawiska była likwidacja Państwowych Gospodarstw Rolnych i zakładów związanych z obsługą rolnictwa.

Rolnictwo

Cel 9.1.4 Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko – Mazurskiego informuje, że „Warmia i Mazury mają duże szanse na specjalizację w dziedzinie żywności wysokiej jakości”.

Gmina Kętrzyn posiada charakter typowo rolniczy. Użytki rolne zajmują powierzchnię ponad 19,4 tys. hektarów, co stanowi 68,03% powierzchni gminy. Z pracy w rolnictwie utrzymuje się ponad 30 % pracujących mieszkańców gminy. Na efektywność gospodarki rolnej w dużej mierze wpływa klimat oraz jakość gleb. Gmina Kętrzyn, jak i województwo warmińsko – mazurskie jest w obszarze najzimniejszego klimatu Polski. Średnioroczne temperatury okolic Kętrzyna są niższe niż w zachodniej czy południowej części województwa, niższe są też ilości opadów oraz krótszy okres wegetacyjny. Natomiast lepiej przedstawia się sytuacja jakości gleb. Według danych Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach na terenie Gminy Kętrzyn na gruntach ornych występują w większości gleby średnie (kategoria III) – 37,1 % oraz gleby ciężkie (kategoria IV) – 33,8%. W części zachodniej gminy są to w większości gleby ciężkie, natomiast w części południowej i wschodniej przeważają gleby średnie i lekkie. Na terenie gminy przeważają gleby brunatne przy dużym udziale ziem czarnych. Ponadto, stosunkowo dużą powierzchnię zajmują gleby hydrogeniczne (torfowe, murszowo-torfowe i murszowate). Kolejnym typem gleby występującym na większych połaciach (dolina rzeki Guber) są mady. Występują także gleby bielcowe. Pod względem urodzajności gleb gmina Kętrzyn plasuje się wysoko w województwie warmińsko-mazurskim. Wskaźnik bonitacji jakości i przydatności rolniczej gleb wynosi 62,3 pkt (maksymalnie na terenie województwa – 69,5, średnia 50,1). Najwięcej gleb należy do klasy bonitacyjnej III b i III a.

Na terenie Gminy zarejestrowanych jest 692 gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 hektara użytków rolnych.

Gospodarstwa rolne w Gminie Kętrzyn wg powierzchni użytków rolnych:

L.p.	Powierzchnia gospodarstwa (w ha)	Liczba
1	od 1 do 2	179
2	2 – 5	159
3	5 - 7	30
4	7 - 10	48
5	10 - 15	64
6	15 - 20	49
7	20 - 50	93
8	50 - 100	31
9	powyżej 100	39
	Razem	692

Dane własne Urzędu Gminy Kętrzyn (stan na 31.12.2007r.)

Z tego najwięcej jest gospodarstw rolnych o powierzchni od 1 do 5 ha (48,84 %). Gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 100 hektarów jest 39. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 18,34 ha (bez dzierżaw z ARSP).

Ogółem użytki rolne zajmują powierzchnię 19.439 ha (68,03% powierzchni gminy), z tego gospodarstwa rolne będące własnością osób fizycznych zajmują 12.692 ha użytków rolnych. Grunty orne zajmują powierzchnię 13.637 ha, z tego 8.341 ha stanowi własność gospodarstw

rolnych stanowiących własność osób fizycznych. Łąki trwale zajmują powierzchnię 1.092 ha a pastwiska 1.955 ha. W skład Agencji Rolnej Skarbu Państwa wchodzi 5.132 ha użytków rolnych z terenu gminy, które w większości dzierżawione są przez rolników.

W produkcji roślinnej dominuje uprawa zbóż, w tym głównie pszenicy, oraz rzepaku i buraków cukrowych. Jednakże ze względu na likwidację cukrowni w Kętrzynie oraz obostrzenia unijne w produkcji cukru, z roku na rok ilość uprawianych buraków cukrowych maleje. Natomiast duża część rolników wiąże nadzieje z produkcją biopaliw, a co za tym idzie, zwiększeniem uprawy rzepaku. Na terenie gminy są 2 punkty skupu zbóż i rzepaku (w Gałwunach i Cegielni). Ponadto skup zbóż prowadzą Elewatory Warmińskie i Dobropasz w Kętrzynie. W Kętrzynie funkcjonuje 1 zakład produkcji pasz „Dobropasz”.

W produkcji zwierzęcej przeważa hodowla bydła mlecznego, indyków i trzody chlewnej. Na terenie gminy funkcjonuje kilka ferm produkcji zwierzęcej : fermy indyków w Parczu, Sekstynach i Wopławce (przekształcona z fermy krów), fermy krów w Sławkowie, Kaskajmach i Nakomiadach oraz ferma trzody chlewnej w Marszewie. Skup mleka prowadzi zakład przetwórstwa mleka w Mrągowie. Natomiast potencjalnym odbiorcą żywca są Zakłady Mięsne „Mazury” w Ełku i Zakłady Mięsne „Morliny” w Ostródzie. Ponadto w miejscowości Nakomiady znajduje się ubojnia i masarnia zaopatrująca częściowo rynek lokalny.

Mimo korzystnej struktury agrarnej warunki prowadzenia produkcji rolnej są tu ciężkie. Koszty produkcji są tu wyższe, a dochodowość niższa w porównaniu z innymi regionami kraju. Polityka rolna prowadzona przez Unię Europejską nie wpływa aż tak korzystnie na rozwój rolnictwa, jak planowano w okresie przedakcesyjnym. Jedynymi korzystnymi rozwiązaniami dla rolników po wejściu Polski do Unii Europejskiej jest możliwość przechodzenia rolników na renty strukturalne oraz możliwość uzyskania wsparcia z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W ramach tego programu rolnicy mogą uzyskać wsparcie na inwestycje oraz działalność nierolniczą. Ponadto istnieje możliwość skorzystania z programów rolno – środowiskowych, w tym na zalesianie. Do końca 2007 roku na terenie gminy zalesiono niewielką powierzchnię użytków rolnych. Głównie stosuje się zalesianie na stokach i glebach o niższej jakości. Uzyskanie wsparcia unijnego przez rolników obwarowane jest wieloma warunkami i ograniczeniami, które powodują, że tylko część rolników stara się uzyskiwać taką pomoc.

Leśnictwo

Gmina Kętrzyn nie należy do terenów o wysokim poziomie zalesienia . Powierzchnia lasów wynosi 5.762,5 hektarów, co stanowi 20,17 % powierzchni gminy i jest nieco wyższa od średniej w powiecie kętrzyńskim ale niższa od średniej w województwie warmińsko – mazurskim. Tereny leśne położone są głównie w południowo – wschodniej części gminy. Większość lasów należy do Nadleśnictwa Srokowo i stanowi własność Skarbu Państwa. Niewielka powierzchnia lasów będących własnością prywatną (nieco ponad 200 hektarów) stanowią głównie kilkuletnie nasadzenia powstałe w większości w wyniku programu zalesiania wspartego dofinansowaniem Unii Europejskiej (w roku 2003 zasadzono 15, 67 ha lasu wg ustawy o przeznaczeniu gruntów pod zalesianie).

Ponieważ kompleksy leśne są znacznie rozproszone i charakteryzują się niekorzystną strukturą wiekową, leśnictwo nie odgrywa poważnej roli w gospodarce gminy. Najpospolitsze gatunki drzew to: sosna, dąb, brzoza, świerk. Z innych gatunków drzew spotyka się tutaj: lipę drobnolistną, wiąz, grab, a na terenach bagiennych nad brzegami jezior i rzek- olszę czarną i szarą. Podszycie leśne reprezentują: jarzębina czerwona, kruszyna, leszczyna, malina właściwa i kalina. Runo leśne tworzą różnego rodzaju mchy, borówka czarna i brodnica, poziomka, jeżyna, różne gatunki grzybów i inne. Bogata rzeźba terenów zalesionych, liczne wzniesienia i trudno dostępne oczka wodne stwarzają doskonałe warunki schronienia dla wielu gatunków zwierząt: dzików, jeleni, saren, lisów, borsuków, bobrów i przejściowo łosi. Gnieźdzą się tu rzadkie gatunki ptactwa: orły bieliki, orliki krzykliwe, sokoły wędrowne, kanie czarne, myszołowy zwyczajne i inne.

Rybactwo

Gospodarka rybna prowadzona jest na jeziorach i stawach. Największe zbiorniki wodne położone na terenie Gminy Kętrzyn są to:

- Jezioro Hławki -	powierzchnia 126,79 ha
- Jezioro Mój -	118,69 ha
- Jezioro Wersminia	100,35 ha
- Jezioro Siercze -	61,95 ha
- Jezioro Tuchel -	42,88 ha
- Jezioro Kwiedzińskie -	31,54 ha
- Jezioro Martiańskie -	18,48 ha

oraz rzeki i ciek: Guber, Dajna, Struga i Rawa. Jeziora są pod zarządem Polskiego Związku Wędkarskiego.

W skali województwa rybołówstwo gminy zajmuje dalszą pozycję. Jednak z uwagi na możliwości rozwoju turystyki gospodarka rybna i wędkarstwo stanowi cenne uzupełnienie turystyki i agroturystyki.

Turystyka

W Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – mazurskiego do 2020 roku jednym z celów operacyjnych jest Wzrost potencjału turystycznego. Warmia i Mazury uznawane są za atrakcyjny turystycznie region. Jednakże w ocenie Polskiej Izby Turystycznej Kętrzyn i okolice uznane zostały za obszar o słabym potencjale turystycznym. Niezależnie od tej oceny na terenie gminy można wymienić kilka miejsc atrakcyjnych turystycznie. Niewątpliwie miejscem najbardziej interesującym turystów jest położony 8 km od Kętrzyna „Wilczy Szaniec” w Gierłozy. Znajdują się tu ruiny byłej kwatery wojennej Hitlera. Jest to znana w skali europejskiej atrakcja turystyczna, z ponad 80 obiektami inżynierii wojennej. Rocznie miejsce to odwiedza około 200 tys. turystów. Inne ciekawe miejsca to pałac w Nakomiadach, kościół gotycki w Czernikach i Muzeum w Owczarni. Ciekawostką stanowi znajdujący się niedaleko miejscowości Wopławki kamień z wybitą datą 1311 i dwoma mieczami upamiętniający stoczoną w pobliżu krwawą bitwę Litwinów z Krzyżakami.

Miejscem, które przyciąga turystów a zarazem mieszkańców gminy i miasta Kętrzyn w sezonie letnim jest Wilamowo. Tu znajduje się lotnisko, które używane było podczas II wojny światowej przez armię niemiecką. Każdego roku organizowane tu są festyny i pokazy lotnicze ściągające wielu widzów.

Zabytki:

- kościoły: gotycki kościół w Czernikach, kościoły w Karolewie, Wilkowie i Nakomiadach
- zespół pałacowo – parkowy z XVII wieku w Nakomiadach
- zespół pałacowo – parkowy w Gierłozy nad jeziorem Siercze (obecnie hotel)
- dwory i parki dworskie z XIX wieku w miejscowościach Banaszki, Kaskajmy, Kotkowo, Lazdoje, Windykajmy, Wopławki), obecnie stanowią własności prywatne
- Ceglany wiatrak typu holenderskiego z XIX wieku w Starej Różance

Baza turystyczna dla obsługi turystów na terenie gminy nie jest zbyt dobrze rozwinięta, tym niemniej zaspokaja ona podstawowe potrzeby. W Gierłozy jest hotel i restauracja. Nad jeziorem Siercze znajduje się hotel Księżycowy Dworek, posiadający salę konferencyjną oraz wypożyczalnię quadów. Natomiast w okresie zimowym organizuje ogniska i kuligi. W Owczarni jest kawiarnia/bar z pokojami noclegowymi. Jednakże obiekty noclegowe wykorzystane są tylko w sezonie letnim.

Pomimo wielu zachęt ze strony samorządu lokalnego bardzo słabo wykorzystane są możliwości tworzenia gospodarstw agroturystycznych. Na terenie gminy jest 9 gospodarstw agroturystycznych (Czerniki, Kwiedzina, Salpik, Martiany, Pożarki). W związku z rozwojem turystyki wiejskiej w kraju oczekuje się, że na terenie gminy Kętrzyn powstanie ich więcej.

Nad jeziorem Siercze funkcjonuje pole namiotowe.

Ostatnio atrakcyjną stała się turystyka rowerowa. Przez teren gminy przebiega wojewódzka trasa rowerowa „Lidzbark Warmiński – Reszel – Św. Lipka – Kętrzyn – Giżycko” oraz lokalne trasy rowerowe: Ryn – Nakomiady – Kętrzyn - Gierłoż, Kętrzyn – Św. Lipka, trasa im. Zofii Licharowej i inne biegnące drogami gminnymi i ścieżkami opracowane przez muzeum w Kętrzynie i miejscowe obiekty hotelowe.

Gmina nie jest atrakcyjna pod względem turystyki wodnej. Miejscem pod tym względem atrakcyjnym mogły by być jezioro Martiany/Wersminia i jezioro Mój.

Rozwój turystyki na terenie gminy mógłby następować w oparciu o dofinansowanie Unii Europejskiej z Regionalnego Programu Operacyjnego i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Uwarunkowania aktywności gospodarczej

W ocenie ekspertów przygotowujących informacje do przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko – Mazurskiego na lata 2007-2013, Kętrzyn i okolice posiadają wysoki potencjał gospodarczy. Jest to istotne, o ile wszystkie bariery rozwojowe będą miały charakter zewnętrzny i ich skala nie będzie odbiegała od przeciętnych warunków w kraju. Jednakże zarówno miasto Kętrzyn jak i okalająca je Gmina Kętrzyn nie są postrzegane jako atrakcyjny teren do inwestowania, mimo dobrego klimatu tworzonego przez władze samorządu gminnego.

Działające na terenie gminy podmioty gospodarcze w całości należy zaliczyć do sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Nie występują w ogóle przedsiębiorstwa duże ani państwowe. Na koniec 2007 roku na terenie gminy zarejestrowanych było 297 podmiotów gospodarczych. W roku 2008 takich podmiotów było 302.

Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej wg płci i poziomu wykształcenia.

Wyszczególnienie	Ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo
		razem	pracujący	bezrobotni	
Ogółem	6555	3323	2048	1275	3092
poziom wykształcenia:					
Wyższe	228	183	172	11	42
Średnie	1317	997	721	276	314
Zasadnicze zawodowe	1497	1090	660	430	401
podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	3327	1053	495	558	2265
nieustalony	186				70
z ogółem w wieku produkcyjnym	4881	3267	1995	1272	1478
Mężczyźni	3258	1822	1124	698	1363
poziom wykształcenia:					
Wyższe	94	77	74	3	15
Średnie	567	433	322	111	132
Zasadnicze zawodowe	938	711	440	271	223
podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	1564	601	288	313	960
nieustalony	95	-	-	-	33

Z ogółem w wieku produkcyjnym	2626	1794	1099	695	762
Kobiety	3297	1501	924	577	1729
poziom wykształcenia:					
Wyższe	134	106	98	8	27
Średnie	750	564	399	165	182
Zasadnicze zawodowe	559	379	220	159	178
podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	1763	452	207	245	1305
nieustalony	91	-	-	-	37
Z ogółem w wieku produkcyjnym	2255	1473	896	577	716

Dane własne Urzędu Gminy.

Władze gminy tworzą dobry klimat dla rozwoju przedsiębiorczości, min. przez układ preferencji podatkowych w postaci stosowania ulg w podatkach i opłatach lokalnych. Są to:

- podatek od nieruchomości (formy: obniżenie, odroczenie, zwolnienie w pierwszym roku dla nowo utworzonego podmiotu gospodarczego)

- podatek od środków transportu (formy: obniżenie, odroczenie)
- podatek rolny (formy: odroczenie, obniżenie)
- bonifikaty przy sprzedaży nieruchomości (lokale gospodarcze i mieszkania)

Formą wsparcia działalności gospodarczej, szczególnie dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą są pożyczki udzielane przez Powiatowy Urząd Pracy w Kętrzynie (dla osób bezrobotnych) oraz pomoc z Funduszu Poręczeń Kredytowych działającego przy Związku Gmin „Barcja”. Poprawę warunków inwestycyjnych mogłoby spowodować otwarcie Podstrefy Ekonomicznej Warmińsko - Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Budżet Gminy

Dnia 5 marca 2008 roku Rada Gminy Kętrzyn Uchwałą nr XVII/88/2008 uchwaliła budżet Gminy Kętrzyn na 2008 rok, który przedstawia się następująco:

Zbiorczo dochody gminy w 2008 r.

Dział	Treść	kwota W zł.
1	4	6
010	Rolnictwo i łowiectwo	707.160
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	292.096
700	Gospodarka mieszkaniowa	328.790
750	Administracja publiczna	153.418
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1.200
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3.560
756	Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	7.011.266
758	Różne rozliczenia	7.752.319
801	Oświata i wychowanie	1.228.344
851	Ochrona zdrowia	569
852	Pomoc społeczna	5.251.837
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	296.801
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	696.186
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	488
926	Kultura fizyczna i sport	2.720
Dochody ogółem		23.726.754

Zbiorczo wydatki budżetu gminy w 2008 r.

010	Rolnictwo i łowiectwo	1.188.327
020	Leśnictwo	0
400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	270.242
600	Transport i łączność	511.379
700	Gospodarka mieszkaniowa	558.385
710	Działalność usługowa	0
750	Administracja publiczna	2.871.681
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1.200
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	39.467
756	Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	32.676
757	Obsługa długu publicznego	100.889
801	Oświata i wychowanie	9.812.367
851	Ochrona zdrowia	103.062
852	Pomoc społeczna	6.885.973
853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	249.391
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	696.186
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	493.176
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	91.000
926	Kultura fizyczna i sport	44.182
Ogółem wydatki		23.949.575

Dla porównania, w latach poprzednich budżet był następujący:

L.p.	Rok	Dochody (w PLN)	Wydatki (w PLN)
1.	2008	23.726.754	23.949.575
2.	2007	18.675.257	21.516.196
3.	2006	16.994.856	19.670.635
4.	2005	16.085.888	15.602.088

Deficyt budżetu gminy pokrywany jest przychodami Gminy przede wszystkim z zaciąganych kredytów.

Problemy ochrony środowiska

Różnorodność przyrodnicza i krajobrazowa jest funkcją zróżnicowania rzeźby i pokrycia oraz zagospodarowania terenu.

Gmina Kętrzyn posiada Program Ochrony Środowiska na lata 2004 – 2007 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2008 – 2011. Gminny program ochrony środowiska jest instrumentem służącym realizacji polityki ekologicznej państwa poprzez wytyczenie i zaplanowanie działań w zakresie ochrony środowiska, które będą realizowane na terenie gminy.

W programie ochrony środowiska gminy Kętrzyn zawarto:

- charakterystykę obecnego stanu środowiska w gminie,
- opis uwarunkowań zewnętrznych, które były brane pod uwagę w procesie planowania,
- cele programu ochrony środowiska,
- wyszczególnienie zadań wraz z harmonogramem realizacji i nakładami,
- opis narzędzi i instrumentów realizacji programu,
- opis metod kontroli wdrażania programu.

Nadrzędnym celem Programu dla Gminy Kętrzyn jest „Poprawa stanu środowiska w Gminie Kętrzyn ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki ściekowej”.

Priorytetowe cele strategiczne programu to:

1. Dobra jakość wód w gminie Kętrzyn.
2. Poprawa stanu czystości powietrza w sezonie grzewczym.
3. Likwidacja zjawiska „dzikich” składowisk odpadów.
4. Przywrócenie równowagi ekologicznej w zlewni rzeki Guber.
5. Racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych.

Najcenniejsze obszary Gminy Kętrzyn o bogatej różnorodności przyrodniczo – krajobrazowej objęte są na mocy ustawy o ochronie przyrody różnymi formami jej ochrony w postaci rezerwatów, pomników przyrody, użytków ekologicznych i obszarów chronionego krajobrazu.

Spośród tych form ochrony przyrody, na terenie gminy Kętrzyn występują obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, pomniki przyrody, a także lasy ochronne.

Obszary chronionego krajobrazu wyznaczono w dolinach głównych cieków wodnych gminy: rzek Guber i Dajna (Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Rzeki Guber) oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Bagien Mazańskich.

W stosunku do obszarów chronionego krajobrazu mają zastosowanie przepisy rozporządzenia Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie wprowadzenia

obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko - mazurskiego. Akt ten zabrania lokalizowania na obszarach chronionego krajobrazu nowych obiektów, które są zaliczane do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Listę takich przedsięwzięć ustala rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczególnych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko (Dz.U. Nr 179, poz. 1490).

Rozporządzeniami Wojewody Olsztyńskiego ustanowiono także użytki ekologiczne dla zachowania unikalnych typów środowisk i różnorodności genetycznej:

Rozlewisko „Wopławki” - obszar o powierzchni 65,91 ha

Jezioro „Salpik” (znane też jako Guber lub Knis) – obszar o powierzchni 228,07 ha, w tym na terenie Gminy Kętrzyn powierzchnia 45,37 ha

Na terenie gminy Kętrzyn znajduje się 18 pomników przyrody. Ochroną objęto przede wszystkim wiekowe okazy dębów i lip.

Pomniki przyrody występujące na terenie gminy Kętrzyn

Nr	Obiekt	Obwód (cm)	Wysok. (m)	Lokalizacja	Rok uznania
7	głaz (granit) z datą 1311- bitwy Litwinów z Krzyżakami	300	1,00	Wieś Góry, cmentarz	1952
208	głaz – granit rapakivi	900	1,25	Leś. Gierłoż oddz. 198 (1965) brzeg J. Mój	1957
304	głaz - granit	1510	2,25	Wilkowo, teren A. Kubiak	1963
501	3 wiązy, dąb	350-480 580	26-28 35	ok. Osewa	1989
654	lipa	430	20	Leś. Dąbrowa oddz. 20 m	1994
655-660	6 dębów	400-490	26-27	Leś. Dąbrowa oddz. 38 k	1994
661	brzoza	220	24	Leś. Kronowo oddz. 106 a	1994
662	kasztanowiec	220	20	Leś. Kronowo oddz. 106 a	1994
663-667	5 lip	410-450	25	Leś. Kronowo oddz. 106 a	1994
668-670	3 dęby	420-670	28	Leś. Kronowo oddz. 106 a	1994
671	dąb	400	21	Leś. Kronowo oddz. 9 d	1994
672	dąb	420	23	Leś. Kronowo oddz. 9 d	1994
673	dąb	480	26	Leś. Kronowo oddz. 87 i/j	1994
674	dąb	470	26	Leś. Kronowo oddz. 69 h	1994

675	dąb	480	28	Leś. Nakomiady oddz. 180 f	1994
676	wiąz	410	28	Leś. Nakomiady oddz. 205 h	1994
677	sosna	300	25	Leś. Pożarki oddz. 164 j	1994
678	dąb	390	27	Leś. Pożarki oddz. 171 a	1994
679	dąb	420	25	Leś. Pożarki oddz. 159 b	1994

Dane własne Urzędu Gminy

Na terenie gminy znajduje się obszar chroniony Natura 2000 PLH 280002 Gierłoż o powierzchni 56,94892 ha. Łączna powierzchnia obszaru prawnie chronionego w Gminie Kętrzyn wynosi 1.245,2 ha.

Pomimo wprowadzenia i przestrzegania różnych form ochrony przyrody – główne zagrożenia różnorodności biologicznej i krajobrazowej w warunkach pożądanego rozwoju gospodarczego rejonu występować mogą min. z powodu:

- zmiany struktury własności
- wprowadzania intensywnych form gospodarowania w rolnictwie
- zabudowy terenów atrakcyjnych pod względem rekreacyjnym
- osuszania terenów podmokłych, w tym torfowisk
- zabudowy hydrotechnicznej wód
- niewystarczającego w stosunku do potrzeb stosowania przyjaznych środowisku technologii w infrastrukturze ochrony środowiska

Kopaliny występujące na obszarze Gminy Kętrzyn, w złożach o znaczeniu gospodarczym, zalegają głównie w przypowierzchniowej warstwie osadów czwartorzędowych, powstałych w plejstocenie lub później – w holocenie.

Do kopaliny o znaczeniu gospodarczym udokumentowanych na terenie gminy należy kruszywo naturalne i surowce ilaste do produkcji ceramiki budowlanej.

Zagrożenia wynikające z eksploatacji odkrywkowej pospolitych kopaliny to trwałe przekształcenia powierzchni ziemi, powodujące zmiany w krajobrazie i degradację pokrywy glebowej. Eksploatacja w skali lokalnej doprowadzić może do obniżania się zwierciadła wód gruntowych.

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe są istotnym elementem różnorodności krajobrazowej Gminy Kętrzyn, wpływającym na funkcjonowanie i bogactwo lokalnych ekosystemów. Udział wód powierzchniowych w ogólnej powierzchni gminy wynosi 9,2 % (ok. 600 ha). Wody są istotnym elementem krajobrazu terenów gminy. Jeziora w gminie skupiają się w części wschodniej i południowo - wschodniej. Są to przeważnie jeziora małe. Największe zbiorniki wodne położone na terenie gminy:

- Jezioro Hławki - powierzchnia 126,79 ha
- Jezioro Mój - 118,69 ha
- Jezioro Wersminia - 100,35 ha
- Jezioro Siercze - 61,95 ha
- Jezioro Tuchel - 42,88 ha
- Jezioro Kwiedzińskie - 31,54 ha
- Jezioro Martiańskie - 18,48 ha

oraz rzeki i ciek wodne: Guber, Dajna, Kwiedzianka i Rawa.

Wody powierzchniowe okolic Kętrzyna prawie w całości odprowadzane są za pośrednictwem Łyny do Pregoty. Jedynie niewielką część w rejonie Mażan, Parcza, Osewa odwadnia Węgorapa. Największym ciek na terenie gminy jest rzeka Guber (długości 73,2 km)- prawobrzeżny dopływ Łyny- przepływająca przez centralną część gminy. Bierze ona początek z jeziora Guber

i wpada do Łyny w Sepopolu. Lewobrzeżnymi dopływami rzeki są: Dajna, Sajna i Siemka, prawobrzeżnymi natomiast: Liwna, Kwiedzianka, Rawa, Runia i Struga. Cechą charakterystyczną tych cieków (czego przykładem jest zwłaszcza Guber) są bardzo znaczne wahania przepływów.

Guber posiada liczne punktowe źródła zanieczyszczeń w postaci zrzutu ścieków odprowadzanych z oczyszczalni Ketrzyna, Garbna, Karolewa, Wopławek i z Biedaszek Małych. Guber jest rzeką o wysokiej nieregularności odpływu (prawie 40): najniższy roczny przepływ u ujścia osiąga średnio 1,44 m³/s, zaś najwyższy – w okresie wiosennych roztopów – aż 56 m³/s. Taka sytuacja powoduje częste i długotrwałe wezbrania, stąd dolina rzeki podlega długotrwałym zalewom, utrudniającym min. gospodarowanie na użytkach zielonych.

Rzeka Dajna jest lewobrzeżnym dopływem rzeki Guber o dł. 55 km. Za początek Dajny przyjęto ciek uchodzący do jez. Wagiel.(pow. Mrągowski). Rzeka przepływa przez szereg jezior tzw. Rynny Mrągowskiej. Po wypływie z jeziora Dejnowa Dajna zmienia kierunek na pn-wsch i w okolicach Biedaszek wpada do rzeki Guber. Dajna płynie przez Powiat Mrągowski i Kętrzyński (gminy Reszel i Kętrzyn). Rzeka w górnym biegu przyjmuje zanieczyszczenia z punktowych źródeł zanieczyszczeń (ścieki komunalne z Piecek, Wierzbowa). Punktowe źródła zanieczyszczeń oraz spływy powierzchniowe z terenów rolniczych stanowią główne zagrożenia wód powierzchniowych. Wody płynące narażone są najczęściej na zrzuty niedostatecznie oczyszczonych ścieków komunalnych.

Fakt zanieczyszczenia wód powierzchniowych zlewni rzeki Guber, stanowiącego jeden z najbardziej istotnych czynników środowiskowych, hamujących i ograniczających rozwój gospodarczy sprawił, iż z inicjatywy władz samorządowych miasta i gminy Korsze w lutym 2000 gminy Powiatu Kętrzyńskiego zawarły porozumienie regionalne w celu opracowania i realizacji projektu ochrony zlewni rzeki przed punktowymi zanieczyszczeniami.

Głównym celem projektu jest rozwój gospodarczy gmin położonych w zlewni rzeki Guber, natomiast celem krótkofalowym jest poprawa stanu czystości wody w rzece. Realizacja projektu obejmuje przedsięwzięcia na terenie gmin Korsze, Barciany, Kętrzyn i Reszel, leżących w zlewni Gubra. Realizacja projektu uzasadniona jest wieloma względami – ekologicznymi, ekonomiczno-społecznymi oraz prawnymi. Analiza danych dotyczących projektu wykazała, że optymalną strategią będzie skoncentrowanie się na zadaniach związanych z porządkowaniem gospodarki ściekowej. Przewiduje się, że w ramach realizacji projektu wykonana zostanie kanalizacja sanitarna wraz z budową (lub modernizacją) oczyszczalni ścieków w gminach Korsze, Barciany, Kętrzyn i Reszel.

Badania jakości wód jezior prowadzone są przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Olsztynie. Wyniki monitoringu największych jezior w gminie są następujące

Nazwa jeziora	Powierzchnia (w ha)	Głębokość (max. m)	Objętość (m ³)	Klasa czystości
Jezioro Mój	118,69	4,1	2.877	III
Jezioro Iławki	126,79	6,5	3.668	III

Uzyskane wyniki oceny czystości wód niektórych jezior (III klasa) wynikają głównie z faktu niekorzystnych cech naturalnych tych zbiorników i ich słabej odporności na wpływy zlewniowe. Zagrożenia dla wód stanowią:

- brak kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich, korzystających z wodociągów, gdzie ścieki gromadzone są w starych, nieszczelnych szambach;
- zmniejszanie zdolności retencyjnej zlewni poprzez usuwanie zadrzewień, zalesień;
- nadmierne zainwestowanie w strefach przywodnych bez równoczesnego porządkowania gospodarki ściekowej;
- brak odpowiedniej strefy zieleni izolacyjnej.

Podstawowe źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych to:

- źródła punktowe: przede wszystkim ścieki sanitarne, oczyszczone lub nie, odprowadzane do wód bezpośrednio kolektorami,
- źródła rozproszone: ścieki sanitarne (np. z nieszczelnych zbiorników bezodpływowych) lub ścieki rolnicze (np. z hodowli zwierząt – z nieszczelnych płyt gnojowych, zbiorników na gnojowicę) wprowadzane do wód z terenów nieskanalizowanych; zagrożenie zanieczyszczeniem z takich źródeł jest większe na tych terenach gminy Kętrzyn, gdzie uzbrojeniu w wodociąg nie towarzyszy uzbrojenie w kanalizację;
- źródła przestrzenne (obszarowe): ścieki sanitarne lub rolnicze (odchody zwierząt z pastwisk, nawożenie nawozami naturalnymi i sztucznymi) przedostające się do wód w wyniku infiltracji, spływu powierzchniowego lub erozji;
- źródła liniowe: odpływ zanieczyszczeń z dróg, linii kolejowych, itp.; w gminie Kętrzyn bez większego znaczenia.

Z tych źródeł do wód powierzchniowych przedostają się substancje organiczne i biogeny, które przyczyniają się do eutrofizacji, a w efekcie pogorszenia jakości wód. Rolnictwo może być także źródłem zanieczyszczeń toksycznych pochodzących ze środków ochrony roślin. Przedostanie się takich zanieczyszczeń do wód może spowodować całkowite wyginięcie organizmów wodnych.

Wody podziemne

Obszar gminy Kętrzyn charakteryzuje się zróżnicowanymi warunkami hydrogeologicznymi. Warunki najbardziej korzystne posiada jedynie obszar południowo - wschodni, gdzie pierwsza użytkowa warstwa wodonośna występuje na głębokości 30-80 m, jej miąższość wynosi 7-14 m. Wydajności eksploatacyjne studni są rzędu 30-60 m³/h a jednostkowe 3 m³/h/1 ms. W północnej i zachodniej części gminy występują warunki przeciętne. Pierwsza użytkowa warstwa wodonośna jest głębokości 30-150 m, zaś jej miąższość wynosi od kilku do kilkunastu metrów. Wydajności eksploatacyjne studni są rzędu 10-30 m³/h, jednostkowe od 1-3 m³/h/1ms.

Najbardziej niekorzystne warunki hydrologiczne posiadają tereny znajdujące się w części południowej, w rejonie wsi Wajsznory, Sławkowo, Nakomiady z uwagi na głęboko występującą warstwę wodonośną od 80-150 m i jej małą miąższość- kilka metrów. Wydajności eksploatacyjne są tutaj rzędu od kilku do kilkunastu m³/h, jednostkowe zaś poniżej 1 m³/h/1ms.

Gmina Kętrzyn nie jest zasobna w wody podziemne możliwe do wykorzystania. Zróżnicowana jest głębokość występowania warstw wodonośnych (od 30-150 m) i ich miąższość (kilka – kilkanaście metrów). Teren gminy Kętrzyn jest objęty zasięgiem dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych, oznaczonych numerami 205 (subzbiornik, GZWP Warmia), 206 (GZWP Kętrzyn). Prawie na całym terenie gminy występują poziomy wodonośne czwartorzędowe. Regionalnym monitoringiem jakości zwykłych wód podziemnych było objęte ujęcie w Czernikach (zaopatrujące miasto Kętrzyn), znajdujące się w zasięgu GZWP nr 206 (badania z lat 1998-2001). Wody poziomu czwartorzędowego, ujmowane z głębokości 76 m, ogólnie zaklasyfikowano do II klasy jakości (średnia jakość). Jednak zawartość wodorowęglanów klasyfikowała to ujęcie w III klasie, a azotu amonowego – poza klasyfikacją. Należy podkreślić, że na terenie gminy warstwy wodonośne są stosunkowo dobrze izolowane osadami o słabej przepuszczalności i jakość wód wgłębnych nie jest zagrożona (zagrożenie średnie i niskie).

Klimat

Klimat gminy Kętrzyn podobnie jak klimat Polski, odznacza się dużą różnorodnością i zmiennością typów pogody. Związane jest to z przemieszczaniem się frontów atmosferycznych i częstą zmiennością mas powietrza. Fluktuacje stanów pogody są nawet większe niż w pozostałych regionach kraju, co związane jest z różnorodnością fizjograficzną podłoża: urozmaiconą rzeźbą,

występowaniem kompleksów leśnych, obszarów podmokłych oraz sieci wód powierzchniowych. Mazurska dzielnica klimatyczna – do której należy gmina Kętrzyn – jest najchłodniejsza w nizinnej części Polski, a związane jest to głównie z chłodnymi zimami i wiosnami. Warunki te kształtują bardzo krótki okres wegetacyjny, który dla rejonu Kętrzyna wynosi tylko około 190 dni. Dla porównania dla Szczecina i Wrocławia sezon wegetacyjny wynosi około 230 dni. Średnia roczna temperatura w rejonie Kętrzyna wynosi około 6,5 °C. Najniższe temperatury z lutego wynosi -7,3 °C, a najwyższe – w lipcu wynosi 21,9 °C. Średnia liczba dni z przymrozkami (poniżej 0°C) wynosi około 124 dni (pierwsze przymrozki jesienne pojawiają się w I dekadzie września, a ostatnie w końcowych dniach maja). Roczne sumy opadów wynoszą średnio około 566 mm. Dni z opadem jest około 185 w roku. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio około 90 dni w roku. Najwięcej dni pochmurnych występuje późną jesienią (w grudniu), a najmniej późnym latem (we wrześniu). Zachmurzenie generalnie jest większe w okresie późnej jesieni i zimą, mniejsze w pozostałych porach roku. Przeważają zdecydowanie wiatry z kierunku południowo – wschodnie, południowe i południowo - zachodnie. Wiąże się to z warunkami lokalnymi Kętrzyna, położonego w dolinie rzeki Guber. Na klimat lokalny ma wpływ rzeźba terenu. Obniżenia terenowe przyczyniają się do zalegania chłodnego, wilgotnego powietrza, dużych wahań dobowych temperatury, mniejszych prędkości wiatrów, występowania przymrozków wczesną jesienią. Klimat terenów wyniesionych jest na ogół bardziej sprzyjający pobytowi ludzi. Cechą ujemną jest narażenie na działanie silnych wiatrów w kulminacjach pagórków. Dość rzadkim zjawiskiem są tu cisy, które średnio w roku sięgają około 10%.

Surowce mineralne

Gmina Kętrzyn nie jest zasobna w kopaliny. Na terenie gminy występują surowce okruchowe (żwiry, piaski), ilaste, torfy i gytia, jednak nie ma złóż o charakterze ponadlokalnym. Udokumentowano 2 złoża kruszywa: w Mażanach (pospółka i piasek) oraz w Martianach (kruszywo drobne). Perspektywicznie złoża kruszywa drobnego występują w okolicach Starej Różanki i Sławkowa. Ponadto, licznie występują niewielkie złoża torfu – udokumentowano 144 złoża w południowo -zachodniej oraz wschodniej części gminy. Większe torfowiska (o powierzchni kilkudziesięciu hektarów) znajdują się w rejonie Nowej Różanki, Nakomiad, Czernik. Większe złoża gytii występują w okolicach Martian i Parcza. Złoża torfu pokryte są lasami lub użytkowane jako łąki. Dominują złoża torfu niskiego. Torfy ze złóż zalegających na terenie gminy mogą być przydatne do celów rolniczych, ogrodniczych, a także balneologicznych - pod warunkiem spełnienia wymagań sanitarnych.

Powietrze atmosferyczne

Powietrze atmosferyczne zanieczyszczane jest różnymi substancjami, zmieniającymi w otoczeniu źródeł emisji jego naturalny skład lub proporcje składników. Miarą emisji jest zwykle masa wprowadzanych do atmosfery substancji stałych (pyły) i gazowych w jednostce czasu, np. w roku. Emisja może pochodzić:

- ze źródeł punktowych, np. różnych emitatorów, wyrzutni wentylatorowych,
- ze źródeł liniowych, głównie ciągów komunikacyjnych,
- ze źródeł powierzchniowych, np. hałd popiołów, składowisk odpadów.

W Gminie Kętrzyn, podobnie jak w całym województwie głównymi źródłami zorganizowanej emisji są procesy energetycznego spalania paliw – z niewielkim udziałem odnawialnych źródeł energii – oraz w znacznie mniejszym stopniu – procesy technologiczne związane z przemysłem drzewnym, meblowym, rolno - spożywczym czy maszynowym. Emisja komunikacyjna oddziałuje jedynie w centrach miast i w okresie lata na głównych trasach prowadzących do turystycznych rejonów powiatu.

Na terenie gminy głównymi producentami emisji spalin są lokalne kotłownie osiedlowe oraz zakład POL-MOT TUR SA w Biedaszkach Małych. Jednakże ze względu na specyfikę gminy, otaczającej miasto Kętrzyn, powietrze zanieczyszczone jest (w zależności od kierunku wiatrów) emisją spalin

z kotłowni osiedlowych i zakładowych miasta Kętrzyn. Stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego określany jest w oparciu o badania prowadzone przez Inspekcję Sanitarną w sieci nadzoru ogólnego. Stopień zanieczyszczenia powietrza, wynikający z analizy kontrolnych badań prowadzonych przez Inspekcję Sanitarną jak również przeprowadzane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska kontrole przestrzegania decyzji o dopuszczalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza - wskazują na nie przekraczanie norm dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń.

Emisje spalin ze źródeł liniowych (ciągów komunikacyjnych) nie mają istotnego wpływu na czystość powietrza na terenie gminy. Jedynie w okresie letnim poziom tych emisji wzrasta głównie na drogach prowadzących do miejsc atrakcyjnych turystycznie (Gierłoż).

Na terenie gminy nie ma źródeł promieniowania jonizującego (poza naturalnymi). Ale znajdują się 2 źródła otwarte i 2 zamknięte w mieście Kętrzyn.

Natomiast na terenie gminy występuje promieniowanie elektro - magnetyczne. Pochodzi ono z istniejących linii elektromagnetycznych sieci WN przechodzących na trasie:

- Korsze – Kętrzyn – Giżycko
- Kętrzyn – Reszel
- Kętrzyn – Mrągowo

Źródłem promieniowania nie jonizującego są również stacje bazowe telefonii komórkowej, ale jedynie w części anteny sektorowej i anteny linii radiowych. W otoczeniu anten stacji występują strefy ochronne w zasięgu kilkudziesięciu metrów, na znacznych wysokościach nad poziomem terenu. Odpowiednia wysokość masztu antenowego powoduje, że nie wywierają one negatywnego wpływu na ludzi.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej niesie ze sobą konieczność dostosowania kryteriów oceny stanu czystości powietrza do zasad ujętych w Ramowej Dyrektywie 96/62/EC na temat oceny i kontroli jakości powietrza.

Sytuacja związana z gospodarką wodno – ściekową i odpadową opisana została w odrębnym dziale.

Problemy ochrony dziedzictwa kulturowego

Gmina Kętrzyn znajduje się w centralnej części dawnych Prus. W starożytności teren ten stanowił w okresie schyłkowego paleolitu i mezolitu obszar nie wyodrębniający się kulturowo z pozostałej części niżu. Już w tym okresie obserwujemy ślady zasiedlenia przez grupy ludności kultury świderskiej – łowców reniferów koczujących za stadami tych zwierząt i zakładających krótkotrwałe obozowiska na terenach piaszczystych nad wodami płynącymi i stojącymi. Ludność ta wraz z ocieplaniem się klimatu przesunęła się na północ. Z terenu gminy znane są bardzo nieliczne ślady z tego okresu. Około 7 tysiąclecia przywędrowały tu grupy ludności charakteryzujące się zbieracko – łowieckim modelem gospodarczym, penetrujące środowisko wodne i leśne, określane jako mezolityczne. Te niewielkie grupy ludzi również zakładały krótkotrwałe osady na terenach wydmowych i sandrowych. Z obszaru gminy, zarejestrowane są ślady świadczące o obecności plemion mezolitycznych na tym terenie. Rejestrowane są one jedynie w miejscach występowania piaszczystych utworów geomorfologicznych, są nieliczne i obejmują jedynie niektóre tereny w dolinach rzek. Z kolejnego okresu epoki kamienia, to jest neolitu, gdy ludzie zaczynają trudnić się rolnictwem i hodowla zwierząt, znalezisk z tego terenu jest bardzo niewiele, jednak w ostatnich latach śladów ludności neolitycznej odkrywanych jest coraz więcej.

W ostatnich latach poza osadami kultury pucharów lejkowatych odkryto również ślady występowania kultur późnego cyklu wstęgowego, co jest niewątpliwą rewelacją i przesuwają zasięg tych kultur dość znacznie na północ i wschód. Znaleziska te pochodzą ze stanowiska w Równinie Dolnej gm. Korsze. Właśnie tu stosunki glebowe dawały dobre podstawy do realizacji jeszcze dość prymitywnego rolnictwa, ze względu na występujące bardzo żyzne czarnoziemy. Ponadto w końcu neolitu pojawiają się znaleziska związane z kulturą ceramiki sznurowej, której twórcy trudnili się

przede wszystkim hodowlą. Osady tej ludności były również krótkotrwałe, lecz pozostawiła ona po sobie charakterystyczne ślady w postaci kurhanów kryjących pochówki. Na terenie gminy przede wszystkim z dawnych badań niemieckich, ale również w wyniku badań najnowszych notowane są przykłady tego typu znalezisk. Znane też są luźne znaleziska toporów kamiennych łączonych z tą właśnie kulturą.

Także w epoce brązu kultura ludzka terenów pruskich rozwija się własnym rytmem, odmiennym od pozostałych terenów niżu polskiego. Pojawiają się tu specyficzne odmiany kultury łużyckiej oraz kultury kurhanów sambijskich, a w początkach epoki żelaza kultura kurhanów zachodnio-bałtyjskich. Z terenu gminy szczególnie dla okresu epoki brązu zarejestrowano dotychczas bardzo niewiele znalezisk archeologicznych, natomiast z wczesnej epoki żelaza zarejestrowano o wiele więcej śladów osadnictwa zarówno charakterystycznych dla osad jak i cmentarzysk.

Właśnie we wczesnej epoce żelaza pojawiają się na tych terenach pierwsze osady obronne – grodziska. Kontynuacja rozwoju osadnictwa ma miejsce w okresie wpływów rzymskich. Na terenie gminy zarejestrowano liczne ślady osad oraz cmentarzysk, z których część była badana wykopaliskowo jeszcze przez badaczy niemieckich na przełomie XIX i XX wieku. Kontynuacja powojenna badań archeologicznych ujawniła bardzo liczne i bogate cmentarzyska ludności zamieszkującej te tereny. Odkrycia jednoznacznie wskazują na bliskie związki tego terenu właśnie z rejonem Sambii, o czym świadczą między innymi odkrycia w obrębie cmentarzysk pochówek końskich. Również z tego okresu zarejestrowano świadectwa penetracji terenów dorzecza Gubra przez Gotów. Kultura ta rozwija się do początku średniowiecza. Z czasu początków naszej ery pojawiają się też pierwsze informacje historyczne dotyczące terenu Prus. Kronikarze rzymscy określają plemiona żyjące na tym terenie ogólnym określeniem Estów, co jest identyfikowane z ludnością pruską. Na omawianym terenie nie nastąpiły załamania kulturowe u progu średniowiecza i kultura Prusów rozwija się tu harmonijnie. W czasie gdy na terenach Wielkopolski i Małopolski jednoczone są plemiona słowiańskie i tworzy się Państwo Polskie, tereny Prus podzielone są na szereg terytoriów plemiennych, noszących własne nazwy i tworzących odrębne terytoria. Teren Gminy Kętrzyn znajduje się w obrębie dawnej Barcji. Tereny te zasiedlone są dość intensywnie. Poza osadami otwartymi o charakterze wiejskim powstają wówczas obiekty obronne, których pozostałościami współczesnymi są grodziska. Część z nich pochodzi z pewnością z okresu samodzielności Prusów, lecz niektóre związane są już z działalnością na tym terenie zakonu krzyżackiego. Sytuacja tych terenów zmienia się po podboju terenów pruskich przez Zakon Krzyżacki. Krzyżacy tworząc swoje państwo rozpoczęli planową kolonizację również tych terenów, pozostawiając jednak granice poszczególnych włości pruskich. Podbite tereny podlegały szczególnie intensywnej akcji osadniczej. Krzyżacy zakładali zamki i utworzyli sieć osadniczą i parafialną niezależną od wcześniejszych stosunków osadniczych. Praktycznie cały istniejący na terenie gminy układ sieci osadniczej ukształtował się w średniowieczu.

W XVIII i XIX wieku rozwija się wielka własność ziemska, a z czasem dominować jako forma gospodarcza co w znacznym stopniu wpływa na sposób użytkowania terenu i kształtowanie charakterystycznych form krajobrazu. Pojawiają się wówczas pierwsze budowle rezydencjonalne – pałace i dwory, zwykle otoczone parkami, pojawiają się charakterystyczne zespoły folwarczne i zespoły mieszkalne robotników rolnych, a zostają zdecydowanie ograniczone, lub czasem wręcz zanikają pierwotne układy przestrzenne wsi chłopskich. Na terenie gminy zachowało się dotychczas kilka obiektów rezydencjonalnych, z jednym z ciekawszych historycznie pałacem w Nakomiadach, pięknym niegdyś, choć bardzo zrujnowanym pałacem w Wopławkach. Pojawiają się także charakterystyczne małe cmentarze zakładane w krajobrazie otwartym, często bez związku ze świątyniami, lecz związane z istniejącą siecią osadniczą.

Skutkiem tych przemian społeczno - gospodarczych, komasacji i intensyfikacji produkcji rolnej następują daleko idące zmiany w krajobrazie, polegające przede wszystkim na bardzo znacznym odlesieniu terenu.

Wiek XIX na tym terenie zaznaczył się rozwojem infrastruktury komunikacyjnej. W tym czasie

powstaje sieć dróg bitych oraz gęsta sieć kolejowa. W szczególności kolej miała duże znaczenie dla rozwoju gospodarczego tego terenu. Nowoczesne intensywne rolnictwo wielkotowarowe powodowało konieczność sprawnego transportu na dużą skalę, w związku z czym rozwój kolei przyczyniał się też do dalszego rozwoju rolnictwa. Rozwój transportu spowodował też rozwój różnych gałęzi przemysłu rolno - spożywczego. W poszczególnych majątkach obok produkcji typowo rolniczej zaczynają funkcjonować zakłady przetwórstwa, przede wszystkim gorzelnie. Wiek XX pozostawił po sobie na terenie gminy ponure i złowrogie dziedzictwo. O ile w okresie I wojny światowej teren ten znajdujący się wewnątrz Prus Wschodnich nie był specjalnie przygotowywany do wojny, o tyle w okresie II wojny światowej okolice Kętrzyna zostały specjalnie ufortyfikowane ze względu na zlokalizowanie tu jednej z głównych kwater Hitlera. Wokół Kętrzyna powstało kilka zespołów fortyfikacji, z których jedynie główna kwatera będąca w stanie ruiny znajduje się na terenie Gierłóży. W okresie powojennym zniszczono także niemal wszystkie urządzenia obronne otaczające kilkoma pierścieniami teren kwatery. Jako jedne z nielicznych pozostały bierne schrony w Kętrzynie oraz schron dowodzenia w Martianach, który był tak dobrze zamaskowany, że nawet saperzy nie zdołali go odnaleźć i wysadzić w powietrze.

Archeologicznie teren gminy jest częściowo rozpoznany. Mimo dość trudnych warunków obserwacji wynikających z ograniczonej dostępności terenów do niedawna rolniczych zewidencjonowanych jest aktualnie kilka stanowisk archeologicznych z różnych okresów chronologicznych.

Celem zewidencjonowania zabytków i dóbr kultury gmina podpisała umowę na wykonanie Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Planu Ochrony Zabytków. Opracowania te mają być wykonane do końca kwietnia 2009r.

Gospodarka komunalna i infrastruktura techniczna

Komunikacja

Drogi publiczne

Gminę obsługują drogi o znaczeniu lokalnym i regionalnym. Główną funkcję w obsłudze komunikacji pełnią drogi wojewódzkie III i IV klasy technicznej. Stanowią je drogi:

- nr 591 Mrągowo - Kętrzyn -Michałkowo- granica państwa o długości (na terenie gminy Kętrzyn)- 20,9 km,
  - nr 592 Bartoszyce- Kętrzyn - Giżycko o długości (na terenie Gminy Kętrzyn) – 17,3 km
  - nr 594 Kętrzyn- Święta Lipka- Reszel – o długości (na terenie Gminy Kętrzyn) -6 km
- Razem długość dróg wojewódzkich wynosi łącznie 35,742 km, powiatowych 111,275 km, a gminnych 36,228 km (w tym utwardzonych 7,5 km).

Długość dróg utwardzonych , czyli o nawierzchni bitumicznej bądź brukowej łącznie wynosi 133,7 km, co daje wskaźnik 49,79 km/100 km².

Ocenia się, że sieć dróg jest dobrze rozbudowana. Łączna długość dróg w gminie wynosi 183,245 km, natomiast gęstość sieci dróg 64,132 km/100 km².

Najbardziej obciążona jest droga regionalna Mrągowo – Kętrzyn przejmująca duży ruch tranzytowy z północnych gmin województwa warmińsko - mazurskiego w kierunku Mrągowo i Olsztyna. Jest to jedno z najważniejszych połączeń wiążących Olsztyn z owymi terenami.

Zestawienie dróg gminnych przebiegających przez teren Gminy Kętrzyn

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość drogi (km)	Rodzaj nawierzchni
1.	126001 N	droga wojewódzka Nr 592 - Gromki	0,784	gruntowa
2.	126002 N	Katkajmy – droga powiat. Nr 1586 N	0,128	gruntowa
3.	126003 N	Kaskajmy - Kętrzyn	2,832	gruntowa
4.	126004 N	Gnatowo – droga wojewódzka Nr 592	0,765	bitum/grunt.
5.	126005 N	dr. gmin. Nr 126004 N (Gnatowo) – droga gminna Nr 126003 N	0,862	bitumiczna
6.	126006 N	Kętrzyn – Gnatowo kol.	0,356	gruntowa
7.	126007 N	Jeżewo kol. - droga wojew. Nr 592 (Gałwuny)	0,232	gruntowa
8.	126008 N	droga wojew. Nr 592 – Marszewo - Biedaszki	2,760	gruntowa
9.	126009 N	granica gminy – Filipówka – dr pow. Nr 1582 N	2,442	bitum/grunt
10.	126010 N	Biedaszki - Smokowo	0,902	bitumiczna
11.	126011 N	droga wojew. Nr 594 – dr. gminna Nr 126010 N	1,311	bitum/grunt.
12.	126012 N	Trzy Lipy (wieś)	0,346	gruntowa
13.	126013 N	droga wojew. Nr 591 – Wymiary	0,736	gruntowa
14.	126014 N	Pręgowo- Pręgowo kol.	1,074	bitum/grunt
15.	126015 N	Stara Różanka -kol. - Stara Różanka – dr. powiat. Nr 1725 N	1,400	gruntowa
16.	126016 N	droga wojew. Nr 592 - Kętrzyn	0,339	bitumiczna
17.	126017 N	Jurki - Kętrzyn	0,816	gruntowa
18.	126018 N	Nowa Różanka kol. - droga powiat. Nr 1727 N	0,617	gruntowa
19.	126019 N	droga powiat. Nr 1727 N – Nowa Różanka kol.	0,210	gruntowa
20.	126020 N	droga powiat. Nr 1725 N – Nowa Różanka kol.	0,513	gruntowa
21.	126021 N	Nowa Różanka – dr powiat. Nr 1606 N (Czerniki)	3,786	bitum/grunt
22.	126022 N	droga gmin. Nr 126021 N - Dąbrowa	2,073	gruntowa
23.	126023 N	droga powiat. Nr 1606 N - Czerniki	0,653	brukowana
24.	126024 N	Czerniki (wieś)	0,461	brukowana
25.	126025 N	droga wojew. Nr 592 - Owczarnia	1,960	gruntowa
26.	126026 N	droga powiat. Nr 1799 N – dr. powiat. Nr 1729 N (Mażany)	2,960	gruntowa
27.	126027 N	Martiany - Salpik	4,910	bitum/grunt
	Razem		36,228	

Nawierzchnię utwardzoną (bitumiczną lub brukową) posiada tylko 7,5 km dróg gminnych, pozostałe drogi gminne są drogami gruntowymi. Niektóre odcinki dróg powiatowych są również drogami gruntowymi. Większość dróg budowana była w pierwszej połowie XX wieku i wcześniej. Sukcesywnie, ale zbyt wolno drogi są remontowane. Duże nadzieje samorząd i społeczeństwo wiąże z możliwością pozyskania wsparcia na remont dróg z funduszy unijnych, w tym z Regionalnego Programu Operacyjnego (oś Transport) oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Przykładem może być wyremontowana droga wojewódzka Nr 592 Bartoszyce – Kętrzyn.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa Olsztyn Ełk oraz zamknięta pod koniec lat 80-tych linia Kętrzyn- Węgorzewo. Ta ostatnia powoli staje się atrakcją turystyczną i w okresie letnim organizowane są nieregularne przejazdy koleją retro z atrakcjami po drodze.

Znajdujące się w Wilamowie lotnisko nie ma istotnego znaczenia w komunikacji lotniczej a stanowi raczej atrakcję turystyczną i miejsce festynów i pokazów lotniczych.

Wodociągi i kanalizacja

Gmina Kętrzyn jest w dużym stopniu zwodociągowana. Sieć wodociągowa należąca do gminy jest administrowana przez Gminne przedsiębiorstwo Komunalne Spółka z o.o. w Karolewie.

Sieć wodociągowa ma długość 77,1 km, co daje gęstość sieci 0,27 km/km². Wodociąg posiada większość miejscowości i z wodociągów korzysta około 98,5 % ogółu mieszkańców gminy.. Część mieszkańców korzysta z ujęcia wody dla miasta Kętrzyna.

Zestawienie liczby mieszkańców korzystających z wodociągów w poszczególnych miejscowościach przedstawia tabela .

L.p.	Miejscowość	Liczba mieszkańców	Liczba gospodarstw domowych	L.p.	Miejscowość	Liczba mieszkańców	Liczba gospodarstw domowych
1	Bałtrucie	16	4	26	Muławki	106	33
2	Banaszki	28	11	27	Nakomiady	579	176
3	Biedaszki	165	48	28	Nowa Różanka	293	95
4	Biedaszki Małe	423	120	29	Nowa Wieś Kęt.	68	24
5	Brzeźnica	11	4	30	Nowa Wieś Mała	55	20
6	Czerniki	288	90	31	Nowy Mikielnik	26	10
7	Filipówka	136	36	32	Ostry Róg	14	4
8	Gałwuny	154	44	33	Poganowo	4	1
9	Gnatowo	75	28	34	Pożarki, Owczarnia	149	46
10	Godzikowo	50	15	36	Pręgowo	169	53
11	Jankowo, Parcz	333	93	37	Sławkowo	236	67
13	Jeżewo	74	21	38	Smokowo	443	126
14	Jurki	47	12	39	Stachowizna	126	34
15	Karolewo	775	203	40	Stara Różanka	196	7
16	Koczarki, Langanki	121	33	41	Sykstyn, Bałowo	127	34
18	Kotkowo	179	44	43	Trzy Lipy	104	30
19	Kruszewiec	199	69	44	Wajsznory	82	26
20	Kwiedzina	32	12	45	Wilkowo	261	71
21	Linkowo	121	37	46	Windykajmy	86	26
22	Łazdoje	373	98	47	Wopławki	741	288
23	Marszewo	46	13	48	Wólka	33	7

24	Martiany	97	35	49	Wymiarki	16	7
25	Mażany	135	39	Razem		7 792	2 294

Dane z 2003 r.

W 2002 r. pobrano z ujęć zarządzanych przez Urząd Gminy 95 300 m³ wody, oraz zakupiono dodatkowo (z sieci miejskiej Kętrzyna) 155 800 m³. 255 200 m³ dostarczono odbiorcom (237 800 m³ mieszkańcom, 17 400 m³ – na cele produkcyjne). Średnie zużycie wody w przeliczeniu na jednego mieszkańca było niskie i wyniosło 83 litry /d.

Ważniejsze ujęcia i wodociągi na terenie gminy Kętrzyn

Stacja	Zaopatrywane miejscowości	Mieszkańcy na terenie gminy
Bałowo	Bałowo, Salpik	219
Biedaszki	Biedaszki, Biedaszki Małe	572
Czerniki	Czerniki sieć miasta Kętrzyn	255
Filipówka	Filipówka	102
gm. Węgorzewo	Mażany	173
Godzikowo	Godzikowo, Nakomiady	715
Jankowo	Jankowo	60
Jeżewo	Jeżewo	69
Jeżewo	sieć miasta Kętrzyn	
Karolewo	Karolewo	611
Koczarki	Koczarki (Langanki)	274
Łazdoje	Łazdoje, Stachowizna, Wilkowo, Pręgowo	741
Martiany	Martiany, Pożarki, Kwiedzina	345
Nowa Różanka	Nowa Różanka	286
Owczarki	Kotkowo	178
Parcz	Parcz	263
sieć m. Kętrzyn	Marszewo, Gnatowo, Gałwuny, Kaskajmy	446
sieć m. Kętrzyn	Nowa Wieś Kętrzyńska, Brzeźnica	342
sieć m. Kętrzyn	Kruszewiec	193
sieć m. Kętrzyn	Stara Różanka	174
sieć m. Kętrzyn	Muławki	113
sieć m. Kętrzyn	Trzy Lipy	103
Siemki, gm. Reszel	Linkowo	132
Smokowo	Smokowo	440
Wajsznory	Wajsznory	89
Windykajmy	Windykajmy	91
sieć m. Kętrzyn	Wopławki	709
Razem:		7695

Dane z 2003r.

Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Aby zminimalizować ilości zanieczyszczeń wprowadzane do wód, ścieki sanitarne są oczyszczane w oczyszczalniach ścieków. Ścieki do oczyszczalni trafiają za pośrednictwem kolektorów kanalizacji sanitarnej lub poprzez transport samochodami asenizacyjnymi (ścieki z szamb).

Stopień skanalizowania gminy Kętrzyn nie jest wysoki i wynosi ok. 40-45 %. W kanalizację sanitarną jest uzbrojonych 13 miejscowości (18,3% ogółu miejscowości). Długość kolektorów ogółem wynosi 24,1 km. Z kanalizacji korzysta mniej niż. 4 tys. osób.

Zestawienie liczby mieszkańców gminy korzystających z kanalizacji .

L.p.	Miejscowość	Liczba mieszkańców	Liczba gospodarstw domowych	Oczyszczalnia odbierająca ścieki
1	Biedaszki	165	48	Trzy Lipy (dla m. Kętrzyn)
2	Biedaszki Małe	423	120	Trzy Lipy
3	Brzeźnica	11	4	Trzy Lipy
4	Czerniki	79	25	Karolewo
5	Gnatowo	38	14	Trzy Lipy
6	Karolewo	775	203	Karolewo
7	Kruszewiec	196	68	Kruszewiec
8	Marszewo	46	13	Trzy Lipy
9	Nakomiady	410	125	Nakomiady
10	Nowa Wieś Kęt.	68	24	Trzy Lipy
11	Smokowo	443	126	Trzy Lipy
12	Trzy Lipy	104	30	Trzy Lipy
13	Wopławki	490	190	Karolewo
Razem		3 248	990	

Dane z 2003r.

Długość kanalizacji jest znacznie niższa niż długość wodociągów. Taka sytuacja jest niekorzystna z punktu widzenia ochrony środowiska. Dostęp do bieżącej wody powoduje, że zużycie wody wzrasta. Rosnącemu zużyciu wody towarzyszy rosnąca produkcja ścieków. Brak systemu kanalizacyjnego i uciążliwości związane z wywozem ścieków za pomocą samochodów asenizacyjnych sprzyjają rozwiązywaniu problemu ścieków w sposób zagrażający środowisku (nieszczelne szamba, odprowadzanie ścieków wprost do wód powierzchniowych).

Mieszkańcy nieskanalizowanych miejscowości korzystają ze zbiorników bezodpływowych (szamb), które powinny być opróżniane za pomocą taboru asenizacyjnego, a ścieki powinny trafiać do oczyszczalni ścieków. Jednak obliczenia wskazują, że urządzenia te nie są eksploatowane właściwie (są nieszczelne lub są zaopatrzone w przelewy). Na terenie gminy znajduje się 308 szamb.

Na terenie gminy znajdują się 3 oczyszczalnie ścieków komunalnych, 2 oczyszczalnie przy ośrodkach wypoczynkowych (w Martianach i Gierłozy) oraz 2 oczyszczalnie przydomowe. Wszystkie oczyszczalnie to oczyszczalnie mechaniczno-biologiczne. Łącznie oczyszczają ok. 300 m³ ścieków w ciągu doby, natomiast ich potencjalna zdolność oczyszczania to ok. 550 m³/d. Ponadto, w Trzech Lipach znajduje się oczyszczalnia mechaniczno-biologiczno-chemiczna, której właścicielem jest miasto Kętrzyn.

Ścieki oczyszczone ze wszystkich oczyszczalni trafiają do zlewni rzeki Guber. Ładunek zatrzymany w wyniku oczyszczania ścieków wynosi 30,1 t/rok BZT, 0,71 t/rok fosforu i 5,13 t/rok azotu.

Ładunki zanieczyszczeń wytwarzane przez mieszkańców:

Rodzaj ładunku zanieczyszczeń	Liczba mieszkańców	Ładunek [t/rok]		
		BZT	P	N
Zlewnia rzeki Guber				
wytworzony	8 001	175,22	11,68	35,04
zatrzymany w oczyszczalni Trzy Lipy (łącznie ze ściekami dowożonymi)	1 298	36,14	1,92	6,09
zatrzymany w pozostałych oczyszczalniach	1950	30,11	0,71	5,13
odprowadzony do środowiska		108,98	9,04	23,82

stosunek odprowadzony/wytworzony		62,19%	77,42%	67,98%
Zlewnia rzeki Węgorapa				
wytworzony	761	16,67	1,11	3,33
Zlewnia pojezierna WJM				
wytworzony	127	2,78	0,19	0,56
GMINA RAZEM				
wytworzony	8 889	194,67	12,98	38,93
zatrzymany w oczyszczalniach		66,24	2,64	11,22
odprowadzony do środowiska		128,42	10,34	28,69
stosunek odprowadzony/wytworzony		65,97%	79,68%	73,68%

Obliczenia wskazują, że większa część wytworzonego ładunku zanieczyszczeń (blisko 66% BZT, 80% fosforu i 74% azotu) trafia do środowiska. Takie dane sugerują, że ścieki z tych gospodarstw domowych, które nie są skanalizowane, w większości nie trafiają do oczyszczalni ścieków. Można przypuszczać, że mieszkańcy eksploatują nieszczelne lub zaopatrzone w przelewy szamba. Nie można też wykluczyć, że część ścieków trafia bezpośrednio (bez oczyszczenia) do cieków wodnych (rowów melioracyjnych, rzek). Przypuszczenia te zdają się potwierdzać wyniki badań czystości wód powierzchniowych na terenie gmin

Najbardziej poważnym problemem terenów wiejskich jest rosnący zasięg wodociągów, któremu nie towarzyszy rozbudowa kanalizacji sanitarnej. Stanowi to zagrożenie dla użytkowych warstw wodonośnych zwłaszcza na obszarach o braku izolacji jak też dla wód otwartych, nad którymi zlokalizowana jest zabudowa wsi czy obiektów rekreacyjnych.

Celem poprawienia sytuacji wodno-ściekowej w Gminę Kętrzyn opracowywana jest dokumentacja techniczna na budowę sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej. Planowana jest sukcesywna budowa kanalizacji, w tym z wykorzystaniem dostępnych środków z funduszy unijnych.

Celem poprawy funkcjonowania gospodarki wodno – ściekowej Uchwałą Nr XIII/69 Rady Gminy z dnia 7 listopada 2007 roku utworzona została spółka komunalna pod nazwą Gminne Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o.z siedzibą w Karolewie.

Elektroenergetyka

Dla gminy Kętrzyn podstawowym dostawcą usługi przesyłu energii elektrycznej jest Zakład Energetyczny Energa Rejon Energetyczny w Kętrzynie. Przesył energii elektrycznej realizowany jest liniami średniego napięcia SN – 15 kV zasilanymi z Głównych Punktów Zasilania GPZ 110/15 kV Kętrzyn poprzez stacje transformatorowe 15/0,4 kV oraz liniami niskiego napięcia 0,4 kV. Linie te wykonane są zasadniczo jako napowietrzne z przewodami gołymi i izolacyjnymi. Odbiory komunalno – mieszkalne, rolne, rekreacyjne oraz przemysłowe zasilane są ze stacji transformatorowych 15/0,4 kV. Są to głównie stacje transformatorowe słupowe. Typ stacji jest dostosowany do otoczenia i uzasadnienia ekonomicznego. Stan techniczny stacji transformatorowych jest dobry.

Na terenie gminy jest 8 odnawialnych źródeł energii elektrycznej. Są to małe elektrownie wodne (MEW) o mocy zainstalowanej 0,1 MW. Ich znaczenie to produkcja tzw. zielonej energii elektrycznej. Nie stanowią one awaryjnych lokalnych źródeł energii ponieważ sprzedają energię elektryczną wyłącznie do sieci ZE Energa Rejon Kętrzyn.

Drogi i place w miejscowościach gminy oświetlone są lampami ulicznym w większości typu XXX.

Opracowane Plany Odnowy Miejscowości wykazały potrzebę modernizacji oświetlenia co najmniej 9 miejscowości. Niezbędna jest wymiana lamp na nowsze, oszczędniejsze oraz postawienie kilkunastu słupów oświetleniowych. Samorząd planuje poprawę oświetlenia miejscowości począwszy od wiosny 2009 roku.

Gospodarka cieplna na terenie gminy opiera się głównie o kotłownie osiedlowe i indywidualne źródła ciepła. Jakość powietrza atmosferycznego w gminie Kętrzyn jest zadowalająca. Taką ocenę można przedstawić na podstawie klasyfikacji terenów województwa ze względu na stan czystości powietrza, która została opracowana przez WIOŚ. W klasyfikacji ze względu na ochronę zdrowia, powiat kętrzyński, w granicach którego leży gmina Kętrzyn, zaliczono do klasy III (najkorzystniejszej) ze względu na stężenia dwutlenku siarki i tlenku węgla. Pozostałe dwa zanieczyszczenia mieściły się w klasie I (pył) i II (NO₂). Klasyfikacja powiatu – a więc również gminy Kętrzyn – jest zgodna ze średnią dla całego województwa. Stężenia większości zanieczyszczeń nie przekraczają poziomu dopuszczalnego (określonego rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji – Dz.U. 87, poz. 796). Jedynie w przypadku pyłu drobnego PM 10 występuje przekroczenie dopuszczalnego poziomu (wartość dopuszczalna 24-godzinowa – 50 µg/m³, maksymalna stwierdzona w powiecie - 116 µg/m³). Główne źródło zanieczyszczeń powietrza w gminie Kętrzyn to energetyczne spalanie paliw, w wyniku którego do powietrza przedostają się: dwutlenek siarki, tlenki azotu, pył (w tym pył drobny), tlenek węgla. W gminie Kętrzyn znajdują się 3 większe kotłownie grzewcze, 1 technologiczno-grzewcza i 2 technologiczne.

Zestawienie głównych źródeł zanieczyszczeń powietrza prezentuje tabela :

Miejscowość	Lokalizacja/rodzaj	Stosowane paliwo		Emitowane zanieczyszczenia
		węgiel	ekigroszek	
Kotłownie grzewcze				
Karolewo	osiedle	1		dwutlenek siarki, tlenki azotu, pył ogółem, pył drobny PM 10, tlenek węgla
Wopławki	osiedle	1		
Łazdoje	osiedle	0	1	
Razem		2	1	
Kotłownie technologiczno-grzewcze				
Biedaszki	POL-MOT TUR SA	1		dwutlenek siarki, tlenki azotu, pył ogółem, pył drobny PM 10, tlenek węgla
Razem		1	0	
Kotłownie technologiczne				
Wajsznory	Manufaktura	1		dwutlenek siarki, tlenki azotu, pył ogółem, pył drobny PM 10, tlenek węgla
Karolewo	Kombinatu Rolnego Skandawa	1		
Razem		2	0	

W wyniku spalania węgla powstaje dużo dwutlenku siarki, tlenków azotu i pyłu. Poza tym niektóre kotłownie węglowe w gminie Kętrzyn charakteryzują się niską sprawnością, co jest powodem spalania większych niż to konieczne ilości węgla, a więc większej emisji zanieczyszczeń. W gminie nie ma kotłowni stosujących gaz (brak gazociągów). Odnawialne źródła energii – biopaliwa (zrębki drzewne, trociny, słoma, ekogroszek, itp.) stosuje 1 kotłownia.

Znaczącym źródłem emisji są indywidualne źródła ogrzewania (paleniska domowe). Paleniska indywidualne mogą być lokalnie bardzo uciążliwe, szczególnie w niekorzystnych warunkach meteorologicznych oraz przy spalaniu niewłaściwego paliwa (np. odpadów, szczególnie z tworzyw sztucznych, opon, polakierowanego drewna). Taka uciążliwość jest odnotowywana na terenie gminy.

Gazownictwo

Gmina nie jest zgazyfikowana. Przez teren gminy przebiega nitka gazociągu zaopatrującego w gaz miasto Kętrzyn. Istnieje dzięki temu możliwość rozbudowy sieci gazowej na terenie gminy. Miejscowa ludność zaopatrywana jest w gaz płynny propan - butan w butlach, który jest dostarczany im przez prywatnych dostawców. Na terenie gminy jest dość dobrze zorganizowana sieć wymiany butli gazowych.

Wzdłuż gazociągu biegnącego przez teren gminy Kętrzyn występują obiekty budowlane naziemne i podziemne, dające możliwości na rozbudowanie sieci gazowej:

- Okolice Łazdoje- istnieje stacja redukcyjna I stopnia o przepustowości 1600 m³/h, z której można doprowadzić gaz do Wilkowa, Stachowizny,
- układ zasuw w pobliżu Nowej wsi Kętrzyńskiej- przeniesienie tu stacji redukcyjnej z ul. Bydgoskiej w Kętrzynie pozwoliłoby na wykonanie rurociągu średniego ciśnienia na wsie: Biedaszki, Trzy Lipy, Smokowo i Muławki,
- układ zasuw w okolicach Wopławki- stąd istnieje możliwość zasilania w gaz sieciowy: Wopławek i Karolewa oraz Czernik,
- układ zasuw przy ul. Sikorskiego w Kętrzynie- ewentualny gazociąg mógłby zasilać Gnatowo i Kępę Kętrzyńską.

Gospodarka odpadami

Zasady postępowania z odpadami, a zwłaszcza zasady zapobiegania ich powstawaniu, minimalizacji ilości, usuwania odpadów z miejsc ich wytwarzania, wykorzystywania i unieszkodliwiania w sposób zapewniający ochronę środowiska i zdrowia ludzi określone zostały w znowelizowanym ustawodawstwie, w znacznym stopniu uwzględniającym prawo europejskie z zakresu gospodarowania odpadami. Zasady gospodarowania odpadami komunalnymi są ujęte w ustawie o utrzymaniu czystości i porządku w gminach i stanowią zadania własne samorządów lokalnych w tej dziedzinie życia gospodarczego.

Nowa ustawa o odpadach z 27 kwietnia 2001 (zmieniona 01.01.2009r.) dzieli odpady na różne grupy zależnie od źródła powstawania, stopnia uciążliwości, stwarzanego zagrożenia. Ustawa nakłada na wytwórców odpadów, zwłaszcza odpadów niebezpiecznych, określone obowiązki w zakresie prowadzenia ewidencji odpadów, sposobu postępowania z nimi (unieszkodliwiania, wykorzystania) i transportu. Na terenie gminy Kętrzyn istnieje duże składowisko śmieci w miejscowości Mażany, eksploatowane przez spółkę „AMEST”. Zastosowano zabezpieczenie podłoża geomembraną.

Odbiorem odpadów na terenie gminy Kętrzyn zajmują się dwie firmy: PGK „Komunalnik” i „Kuba” z Kętrzyna. Odbiór odbywa się na podstawie indywidualnych umów zawartych z w/w firmami.

Zorganizowaną zbiórką odpadów objęta jest większość miejscowości, w tym : Karolewo, Wopławki, Czerniki, Kruszewiec, Biedaszki, Smokowo, Łazdoje i Kotkowo (80-85 % mieszkańców). Odpady są wywożone na składowisko w Mażanach oraz na składowisko Ruska Wieś w gminie Mrągowo (dostarcza firma „Kuba”). Zorganizowany system selektywnej zbiórki odpadów (oddzielne pojemniki na pet) funkcjonuje w miejscowościach: Karolewo, Czerniki i Biedaszki.

Składowisko w Mażanach zlokalizowano na terenie dawnej zwirowni. Na północ od składowiska rozciągają się użytki rolne należące do wsi Siniec, na zachód i południe – nieużytki przeplatane

małymi enklawami zadrzewień, na wschód – nieużytki przeplatane mokradłami.

Powierzchnia składowiska wynosi 17,36 ha, z czego na składowanie odpadów przeznaczone jest 13,3 ha podzielonych na 5 kwater. Na pozostałej powierzchni znajduje się zaplecze techniczno-socjalne, zbiornik odcieków, drogi dojazdowe i pozostałe obiekty towarzyszące.

Teren, na którym zbudowano składowisko pokrywają utwory czwartorzędowe: piaski i żwiry o miąższości 1,8-12 m oraz gliny słabo przepuszczalne o miąższości 40-50 m. W rejonie składowiska występują dwie warstwy wodonośne (do głębokości 70 m ppt). Pierwsza z nich nie jest izolowana od powierzchni. Odływ wód podziemnych odbywa się w kierunku Bagien Mażańskich.

Składowisko ma uszczelnione podłoże – pojedyncza warstwa folii PEHD (geomembrana) o grubości 2 mm została ułożona na warstwie ubitego piasku. Folię przykryto następnie 20-cm warstwą piasku i 20-cm warstwą gruntu mineralnego. Składowisko jest zaopatrzone w drenaż wód odciekowych, które są gromadzone w zbiorniku i ponownie rozdeszczowywane na czasę składowiska lub – w przypadku nagromadzenia zbyt dużej ilości – wywożone na oczyszczalnię ścieków w Trzech Lipach. Kontrola szczelności składowiska odbywa się za pośrednictwem 4 piezometrów. Na składowisku znajdują się także studnie odgazowujące. Budowę pierwszej kwatery zakończono w 1996 r. i od 1997 r. roku na składowisku zaczęto gromadzić odpady. Pomimo, że składowisko zostało wybudowane z myślą o potrzebach gmin powiatu kętrzyńskiego, składowane są na nim także odpady z województwa mazowieckiego (w 1999 i 2000 r. odpady te stanowiły 95% masy wszystkich przyjętych odpadów). Do końca 2001 r. na składowisku w Mażanach nagromadzono ok. 385 tys. ton odpadów.

Składowisko w Mażanach jest obiektem, który może znacząco oddziaływać na środowisko w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących oddziaływać na środowisko oraz szczególnych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz.U. Nr 179, poz. 1490).

Na terenie gminy można także spotkać tzw. „dzikie” składowiska odpadów. Są to najczęściej zagłębienia terenu, które są wykorzystywane do składowania odpadów przez mieszkańców. Takie składowiska mogą również stanowić zagrożenie dla środowiska, szczególnie dla wód gruntowych oraz powierzchniowych. „Dzikie” składowiska są likwidowane przez służby gminne.

Na terenie gminy nie ma żadnego składowiska odpadów niebezpiecznych lub przemysłowych (tzw. mogilniki).

W gminie nie ma większych producentów odpadów przemysłowych lub niebezpiecznych. Rocznie na terenie gminy produkowanych jest ponad 1.600 Mg odpadów komunalnych.

Celem poprawy gospodarki odpadami na terenie gminy powołana została Uchwałą Nr XIII/69/2007 Rady Gminy z dnia 7 listopada 2007 roku spółka komunalna pod nazwą Gminne Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o. o. z siedzibą w Karolewie.

Własność nieruchomości

Na terenie gminy dominuje zabudowa zagrodowa, której stan należy określić jako średni. We wsiach będącymi osiedlami „pegerowskimi” (np. Łazdoje, Kaskajmy, Biedaszki Małe, Wopławki) przeważa zabudowa wielorodzinna. W niektórych miejscowościach podmiejskich (min. Nowa Wieś, Kruszewiec, Trzy Lipy, Czerniki) dominuje zabudowa jednorodzinna. Zdecydowana większość (około 65%) zabudowy wiejskiej powstała przed 1945 rokiem. Mimo braku systematycznego remontowania zasobów mieszkaniowych stan techniczny większości zabudowy można ocenić jako dostateczny lub średni. Należy zaznaczyć jednak, że w dużo gorszej kondycji znajdują się zabudowania gospodarcze zabudowy zagrodowej.

Po 1945 roku duże poniemieckie gospodarstwa rolne wraz z zabudową pałacowo-dworską zostały przekształcone w PGR-y. Pałace i dworki adaptowano na biura i mieszkania. Od tego momentu następowało powolne i systematyczne niszczenie tychże obiektów.

Likwidacja agrokompleksu kętrzyńskiego w latach 80-tych przyczyniła się jeszcze w większym

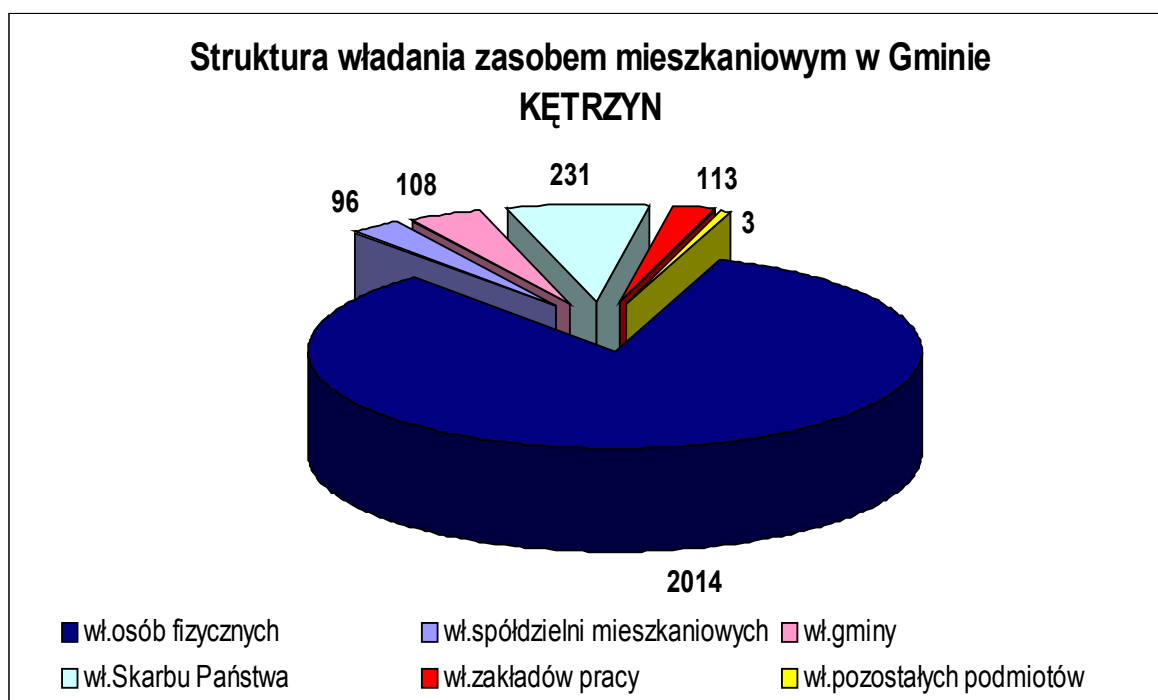
stopniu do degradacji tejsze zabudowy, a także towarzyszącym im budynków mieszkalnych dla pracowników.

Obecnie powstające gospodarstwa wielkoobszarowe tworzone są na bazie byłych PGR-ów.

Przejmują wraz z użytkami rolnymi zabudowę pałacową i dworską. Nowi właściciele kierujący się możliwościami wykorzystania tych obiektów do celów turystycznych starają się doprowadzić je do stanu pierwotnego. W dużej mierze stan techniczny obiektów zabytkowych uzależniony będzie w najbliższych latach od sytuacji społeczno – gospodarczej kraju i kondycji finansowej właścicieli tych obiektów.

Po odbudowie malownicze pałace i dworki wraz z okalającymi je parkami mogą zabłysnąć ponownie świetnością uroczych, wiejskich rezydencji.

Na podstawie analizy struktury władania nieruchomościami mieszkaniowymi na terenie Gminy Kętrzyn wyraźnie zaznacza się największy odsetek nieruchomości będących we własności osób fizycznych – 2014 mieszkań na 2565 w gminie, 108 mieszkań znajduje się we władaniu gminy, 96 mieszkania znajdują się we władaniu spółdzielni mieszkaniowych, zaś pozostałe stanowią własność Skarbu Państwa i zakładów pracy.

Dane ze spisu statystycznego z 2003 roku.

d) Identyfikacja problemów,

- środowisko naturalne i ekologia
- powszechność stosowania do ogrzewania mieszkań opału nie ekologicznego w tym odpadów gospodarczych,
- brak wodociągów i kanalizacji w szeregu miejscowościach
- zanieczyszczanie wód podziemnych z nieszczelnych instalacji kanalizacji bez sieciowej
- brak selektywnych form zbierania odpadów stałych,
- problemy środowiska kulturowego
- brak środków własnych Gminy i małe zainteresowanie osób prywatnych i instytucji stanem obiektów zabytkowych,
- brak szczegółowej inwentaryzacji obiektów zabytkowych nie wpisanych do rejestru uniemożliwia opracowanie zasad ich ochrony,

- brak koordynacji działań władz samorządowych i kościelnych w zakresie utrzymania i ochrony cmentarzy,
- problemy wynikające ze stanu infrastruktury technicznej
- sieć wodociągowa obejmuje około 90 % mieszkańców
- sieć kanalizacyjna obejmuje zaledwie 36,5 %,
- większość dróg powiatowych i gminnych nie posiada wymaganych dla ich klas parametrów technicznych,
- drogi gminne w większości o nie normatywnych szerokościach i zadrzewieniach w pasie drogowym oraz złym stanie poboczy,
- brak kanalizacji deszczowej w Kętrzynie, nawet na terenach utwardzonych
- słabo rozwinięta sieć chodników i zły ich stan techniczny,
- brak wiejskich punktów gromadzenia odpadów i form segregacji odpadów,
- brak sieci gazu przewodowego pomimo, iż przez teren Gminy przechodzi gazociąg.

Konkretyzacja działań władz samorządowych oraz społeczeństwa w zakresie realizacji zadań zmierzających do eliminowania z życia społecznego niekorzystnych zjawisk związanych z występowaniem ww. problemów, winna odbywać się poprzez wspólną realizację przyjętych celów strategicznych w ramach opracowanych Strategii Rozwoju lub poprzez aktywne uczestniczenie w realizacji Planu Rozwoju Lokalnego Gminy.

- Identyfikacja problemów związanych ze sferą gospodarczą:

Z uwagi na przewagę gospodarki rolnej jako podstawowej sfery aktywności gospodarczej, większość problemów związanych jest z rolnictwem i jego otoczeniem. Do najważniejszych problemów zaliczyć należy: .

- brak jednostek przetwórstwa podstawowych płodów rolnych,
- znaczna ilość gruntów w zasobach ANR,
- mała atrakcyjność turystyczna Gminy,
- brak inwestycji zewnętrznych,
- brak infrastruktury usługowej w szczególności z zakresu obsługi rolnictwa i MŚP,
- brak dostatecznej ilości terenów uzbrojonych pod inwestycje produkcyjne,
- brak aktualnych miejscowych planów zagospodarowanie przestrzennego,

Problemy związane z polityką społeczną

W zakresie demografii zaznaczać się będzie w najbliższych latach tendencja spadku ilości ludności i to zarówno na skutek migracji jak i spadku urodzeń. Prognozy opracowywane dla kraju, województwa a także poszczególnych gmin na lata do 2015 roku zakładały stały nieznaczny wzrost liczby ogólnej ludności. Wyniki ostatniego powszechnego spisu ludności zweryfikowały znacznie prognozy. Obecnie uważa się że w skali globalnej, wojewódzkiej jak i gminnej prawie w każdym obszarze liczba ludności będzie stale ulegała zmniejszeniu.

Problemy zatrudnienia i rynku pracy w Gminie Kętrzyn scharakteryzowano powyżej. Analiza podstawowych problemów pozwala stwierdzić iż problemy z tego obszaru na terenie Gminy Kętrzyn nie odbiegają od średnich w innych gminach wiejskich województwa.

Na czoło problemów wybijają się następujące kwestie:

- brak perspektyw rozwoju lokalnego rynku pracy sprzyjać będzie procesom emigracji i pogłębiania stanów wykluczenia społecznego,
- brak przyrostu miejsc pracy powodować będzie dziedziczenie bezrobocia,
- brak środków na aktywne formy zwalczania bezrobocia pogłębiać będzie poczucie alienacji społecznej,
- brak polityki ze strony państwa w zakresie wchłaniania nadwyżek siły roboczej z rolnictwa sprzyjać będzie wzrostowi rejestrowanego bezrobocia

Rozwiązanie tych problemów leży poza możliwościami własnymi Gminy.

W zakresie poprawy warunków życia na terenach wiejskich wysuwa się potrzeba kompleksowego rozwiązania następujących problemów:

- objęcie wszystkich obszarów zabudowy zwartej sieciami wodociągowymi i kanalizacyjnymi,
- zapewnienie każdemu dziecku co najmniej jednego ciepłego posiłku dziennie,
- zwiększenie zakresu i skali pomocy rodzinom patologicznym i niezaradnym życiowo,
- zapewnienie radykalnej poprawy lokalowej Gimnazjum i szkół podstawowych,
- zapewnienie nowoczesnej bazy lokalowej dla sportu szkolnego,
- poprawa skomunikowania Gminy z innymi ośrodkami oświatowymi i usługowymi,
- budowa sieci gazu przewodowego,
- poprawa bazy lokalowej gminnych instytucji kultury,
- poprawa wyposażenia technicznego świetlic terapeutycznych,
  - poprawa stanu technicznego lokalnych kotłowni

Zadania do realizacji w ramach Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn na lata 2009 – 2015

LISTA ZADAŃ NIEZBĘDNYCH DO WYKONANIA W CELU POPRAWY SYTUACJI W GMINIE KĘTRZYN

1 Zmiany w strukturze gospodarczej i w sposobie użytkowania terenów.

Wśród celów strategicznych Gminy w ww. zakresie nacisk należy położyć na:

- przygotowanie terenów pod inwestycje i na potrzeby rekreacji,
- tworzenie nowych przedsiębiorstw zwłaszcza w obszarze obsługi rolnictwa,
- zagospodarowanie nadwyżek siły roboczej z rolnictwa,
- opracowanie Planu Zagospodarowania Przestrzennego

2 Rozwój systemu komunikacji i infrastruktury winien być realizowany m.in. poprzez:

- inwestycje drogowe ukierunkowane na modernizację istniejącej sieci
- utworzenie sieci gazociągowej,

3 Ochrona środowiska naturalnego.

Zadania z tego zakresu realizowane winny być poprzez:

- rozbudowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- upowszechnienie utylizacji jak największego odsetka odpadów stałych i płynnych,
- ochrona zasobów leśnych oraz założeń parkowych
- ochrona wód powierzchniowych
- ochrona krajobrazu
- ochrona pomników przyrody i terenów chronionych przed dewastacją
- wdrożenie zasad selektywnej zbiórki odpadów stałych
- wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa
- modernizację kotłowni lokalnych
- modernizację oczyszczalni ścieków

4 Poprawa stanu środowiska kulturowego winna być realizowana poprzez:

- inwentaryzację i ochronę obiektów i cmentarzy zabytkowych
- inwestycje na rzecz odrestaurowania zabytków

5. Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców uzależniona będzie od eliminacji problemów przedstawionych w pkt 2.3 i 4. tj.

- upowszechnienie dostępu do czystej wody
- zwiększenie sieci kanalizacji sanitarnej i objęcie nią możliwie każdego budynku w zabudowie zwartej.
- umożliwienie utylizacji wszelkich odpadów stałych
- zapewnienie zaopatrzenia w gaz przewodowy
- poprawę standardu lokalowego szkolnictwa przedszkolnego
- poprawę stanu infrastruktury kultury
- wzrost ilości miejsc pracy
- zapewnienie pokrycia potrzeb w zakresie podstawowych świadczeń społecznych zwłaszcza w stosunku do rodzin bezrobotnych, ubogich i wielodzietnych.

Lista zadań i projektów została opracowana na podstawie analizy celów społecznych i gospodarczych Gminy sprecyzowanych w Strategii Rozwoju Gminy Kętrzyn, Studium Uwarunkowań, Strategii Integracji i Polityki Społecznej Gminy Kętrzyn, bieżącej analizy problemów bieżących, planów budżetowych Gminy, Planów Odnowy Miejscowości. Zadania pogrupowano tematycznie a następnie zhierarchizowano w podziale na lata 2009-2015. Cele a co za tym idzie i zadania, uszeregowano tematycznie:

a/ poprawa warunków życia

- poprawa stanu bazy sportowej szkolnictwa w Gminie poprzez budowę nowego obiektu na potrzeby Gimnazjum Gminnego w Karolewie oraz społeczności lokalnej (budowa boiska sportowego)
- wzrost poziomu świadczeń społecznych
- poprawa wyposażenia świetlic środowiskowych i utworzenie nowych
- poprawa standardu mieszkań

b/ cele z zakresu ochrony środowiska naturalnego i ochrony środowiska kulturowego

- rozbudowa sieci wodociągowych i kanalizacji
- selektywna zbiórka odpadów
- poprawa jakości paliw wykorzystywanych do ogrzewania
- modernizacja kotłowni i oczyszczalni ścieków
- ochrona zlewni jezior i rzek
- renowacja obiektów zabytkowych

c/ cele z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej i drogowej

- rozbudowa sieci usług komunalnych
- polepszenie stanu dróg
- budowa sieci gazu przewodowego

Projekty do realizacji przez Gminę Kętrzyn w latach 2009-2015

Wieloletni Plan Inwestycyjny												
Beneficjent		Gmina Kętrzyn										
Lp.	Nazwa projektu	Lata realizacji	Wartość całkowita [PLN]	Koszty kwalifikowalne [PLN]	odniesieniu do kosztów kwalifikowalnych	Planowane płatności w latach [PLN]						
						2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Stachowizna, Łazdoje, Wilkowo, Peregowo, Muławki.	2009 – 2012	3.500.000,00	3.500.000,00	środki UE	0,00	1.500.000,00	200.000,00	0,00			
					środki jst	500.000,00	500.000,00	800.000,00	0,00			
					inne środki	0,00	0,00	0,00	0,00			
					OGÓLEM	500.000,00	2.000.000,00	1.000.000,00	0,00			
2	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Windykajmy, Sławkowo, Nowa Wieś	2009 – 2012	1.500.000,00	1.500.000,00	środki UE	0,00	0,00	650.000,00	0,00			
					środki jst	200.000,00	650.000,00	0,00	0,00			
					inne środki	0,00	0,00	0,00	0,00			
					OGÓLEM	200.000,00	650.000,00	650.000,00	0,00			
3	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Wajsznory, Jurki, Kruszewiec, Cegielnia, Karolewo z rozbudową w odociągach w Wajsnorach i Kruszewcu.	2009 – 2012	1.500.000,00	1.500.000,00	środki UE	0,00	550.000,00	150.000,00	0,00			
					środki jst	250.000,00	250.000,00	300.000,00	0,00			
					inne środki	0,00	0,00	0,00	0,00			
					OGÓLEM	250.000,00	800.000,00	450.000,00	0,00			
4	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Langanki, Koczarki, Nakomiady z rozbudową w odociągach w Koczarkach.	2009 – 2012	2.500.000,00	2.500.000,00	środki UE	0,00	1.000.000,00	250.000,00	0,00			
					środki jst	350.000,00	350.000,00	550.000,00	0,00			
					inne środki	0,00	0,00	0,00	0,00			
					OGÓLEM	350.000,00	1.350.000,00	800.000,00	0,00			
5	Budowa 2 kotłowni na drewniane (pelet) w obiektach szkolnych w miejscowościach Nakomiady i Karolewo	2010-2011	2.200.000,00	2.000.000,00	środki UE	0,00	0,00	500.000,00	400.000,00			
					środki jst	0,00	200.000,00	150.000,00	100.000,00			
					inne środki	0,00	0,00	0,00	0,00			
					OGÓLEM	0,00	200.000,00	650.000,00	500.000,00			
6	Poprawa systemu zbioru, segregacji i składowania odpadów komunalnych w gminie Kętrzyn	2010-2011	320.000,00	280.000,00	środki UE		100.000,00	100.000,00	0,00			
					środki jst		50.000,00	30.000,00	0,00			
					inne środki		0,00	0,00	0,00			
					OGÓLEM		150.000,00	130.000,00	0,00			
7	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Gnatowo.	2009 – 2012	800.000,00	800.000,00	środki UE	0,00	0,00	0,00	0,00			
					środki jst	60.000,00	370.000,00	370.000,00	0,00			
					inne środki	0,00	0,00	0,00	0,00			
					OGÓLEM	60.000,00	370.000,00	370.000,00	0,00			
8	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Bałtrucie.	2009 – 2012	120.000,00	120.000,00	środki UE	0,00	0,00	0,00	0,00			
					środki jst	30.000,00	90.000,00	0,00	0,00			
					inne środki	0,00	0,00	0,00	0,00			
					OGÓLEM	30.000,00	90.000,00	0,00	0,00			
9	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Nowa Różanka i Stara Różanka.	2009 – 2012	1.000.000,00	1.000.000,00	środki UE	0,00	0,00	0,00	0,00			
					środki jst	100.000,00	600.000,00	300.000,00	0,00			
					inne środki	0,00	0,00	0,00	0,00			
					OGÓLEM	100.000,00	600.000,00	300.000,00	0,00			
10	Budowa w odociągach w miejscowości Kwiedzina	2009	120.000,00	120.000,00	środki UE	0,00						
					środki jst	120.000,00						
					inne środki	0,00						
					OGÓLEM	120.000,00						
11	Budowa w odociągach w miejscowościach czerniki, Rybniki, Gierłoż	2009	400.000,00	400.000,00	środki UE	0,00						
					środki jst	400.000,00						
					inne środki	0,00						
					OGÓLEM	400.000,00						
12	Budowa w odociągach w miejscowościach Koczarki, Sekstyny, Bałowo	2009	300.000,00	300.000,00	środki UE	0,00						
					środki jst	300.000,00						
					inne środki	0,00						
					OGÓLEM	300.000,00						
13	Budowa studni w odmierzozych	2009	30.000,00	30.000,00	środki UE	0,00						
					środki jst	30.000,00						
					inne środki	0,00						
					OGÓLEM	30.000,00						

14	Przebudowa drogi w m. Trzy Lipy	2009	180.000,00	180.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	90.000,00							
					inne środki	90.000,00							
					OGÓLEM	180.000,00							
15	Dokończenie drogi przy budynku nr 43 Wopławki	2009	20.000,00	20.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	20.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	20.000,00							
16	Droga łącząca dwie części wsi w Wopławkach	2009	150.000,00	150.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	150.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	150.000,00							
17	Droga Łazdoje – bloki	2009	110.000,00	110.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	110.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	110.000,00							
18	Droga przed biurowcem w m. Smokowo	2009	70.000,00	70.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	70.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	70.000,00							
19	Parking przy budynku Urzędu Gminy	2009	80.000,00	80.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	80.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	80.000,00							
20	Ogrodzenie przy budynku Urzędu Gminy	2009	50.000,00	50.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	50.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	50.000,00							
21	Zakup samochodu bojowego dla OSP Wilkowo	2009	500.000,00	400.000,00	środki UE	400.000,00							
					środki jst	100.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	500.000,00							
22	Karosaż samochodu bojowego OSP Karolewo	2009	30.000,00	30.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	30.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	30.000,00							
23	Zakup pieca CO dla SP w Kruszewcu	2009	40.000,00	40.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	40.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	40.000,00							
24	Zagospodarowanie terenu w okół sali gimnastycznej przy Gimnazjum w Karolewie	2009	300.000,00	300.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	300.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	300.000,00							
25	Remont oświetlenia drogowego w m. Wólka, Bałowo, Nakomiady, Wopławki, Smokowo, Łazdoje, Bałtrucie	2009	60.000,00	60.000,00	środki UE	0,00							
					środki jst	60.000,00							
					inne środki	0,00							
					OGÓLEM	60.000,00							

V. Powiązania projektów z działaniami realizowanymi na terenie powiatu kętrzyńskiego i województwa warmińsko – mazurskiego.

Wszystkie projekty przyjęte w Programie Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn są zgodne z Celem głównym Strategii Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Województwa Warmińsko – Mazurskiego (Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy) oraz priorytetami 1, 2, 3 Strategii Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020. Cele Lokalnego Planu Rozwoju Gminy Kętrzyn wpisują się w cele operacyjne i działania przyjęte w strategii województwa. Cele i zadania przyjęte w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn na lata 2009 – 2015 wpisują się zarówno w cel Programu Rozwoju Regionalnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013 (Wzrost konkurencyjności gospodarki oraz liczby i jakości powiązań sieciowych), jak i w cele Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Przyjęty przez Zarząd Województwa i zaakceptowany przez Komisję Europejską Regionalny Program Operacyjny oraz ogólnopolski Program Rozwoju Obszarów Wiejskich i Program Operacyjny Kapitał Ludzki dają sposobność gminie na aplikowanie o wsparcie z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

W kontekście powiązań z Powiatem Kętrzyńskim należy przede wszystkim mieć na uwadze przebudowę dróg powiatowych biegnących po terenie Gminy Kętrzyn a szczególnie jako działanie na najbliższy okres – przebudowę drogi Kętrzyn – Nowa Wieś- Cmentarz komunalny. Natomiast we współpracy z sąsiadującymi gminami mogą być realizowane projekty dotyczące ochrony środowiska (np. zlewnia rzeki Guber) czy też rozwoju kapitału ludzkiego.

VI. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć Planu Rozwoju Lokalnego Gminy.

Zgodnie z założeniami wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury w skali kraju, regionu i samorządu szczebla lokalnego, opracowano wskaźniki ogólne za pomocą których możliwa będzie ocena skali realizacji przyjętych zadań.

Za pomocą oceny urzeczywistniania się określonych poziomów wskaźników na koniec każdego roku kalendarzowego dokonywane będą postępy we wdrażaniu celów Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn.

Na lata 2009-2015 określono następujące wskaźniki ogólne:

- wzrost odsetka rodzin korzystających z wodociągów
- wzrost ilości mieszkańców korzystających z obiektów sportowych
- wzrost gospodarstw domowych objętych kanalizacją sieciową
- utworzenie nowych i zmodernizowanie wyposażenia istniejących świetlic środowiskowych
- modernizacja oświetlenia miejscowości
- poprawa warunków uprawiania sportu przez dzieci i młodzież (budowa i remont) boisk sportowych
- modernizacja kotłowni
- poprawa gospodarki odpadowej
- poprawa jakości dróg gminnych
- liczba nowych miejsc pracy
- liczba odnowionych obiektów zabytkowych
- wzrost gospodarstw domowych korzystających z sieci gazowej

- wzrost ilości ścieżek rowerowych i spacerowych

Lp.	Wskaźniki osiągnięć	Szacowana docelowa wartość wskaźnika
1	Liczba nowo skanalizowanych miejscowości	12
2	Liczba nowo zwodociągowanych miejscowości	2
3	Długość zmodernizowanych dróg	6 500 mb
4	Długość nowej sieci kanalizacyjnej	12 500 mb
5	Długość nowej sieci wodociągowej	1 000mb
6	Wzrost liczby rodzin korzystających z kanalizacji	500 rodzin
7	Wzrost liczby rodzin korzystających z sieci wodociągowej	30 rodzin
8	Ilość nowych/zmodernizowanych oczyszczalni ścieków	6
9	Wzrost ilości boisk sportowych	600 m ²
10	Wzrost liczby nowych świetlic wiejskich	5
11	Liczba nowych/zmodernizowanych punktów oświetlenia miejscowości	100

Przyjęte cele i zadania będą na każdym etapie realizacji podlegały ocenie i weryfikacji tak aby uzyskiwać stale informacje o skali urzeczywistniania przyjętych celów.

VII. Plan finansowy na lata 2009- 2014 SYTUACJA FINANSOWA GMINY

Lp	Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Dochody ogółem	19.944.600	21.757.800	23.726.754	221.750.544	24.704.900	27.175.390	28.534.000	29.960.700	31.458.735
A.	dochody własne w tym:	12.195.700	13.304.400	14.313.100	7.939.836	9.595.300	10.554.830	11.082.500	11.636.600	12.218.430
1	z podatków i opłat lokalnych	4.389.000	4.515.280	4.641.480	4.767.680	7.124.700	7.837.170	8.229.030	8.640.480	9.072.504
2	z majątku gminy	1.062.930	1,159.560	1.253.190	1.346.820	807.950	888.745	933.200	979.860	1.028.853
3	z udziału w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	1.417.240	1.546.080	1.674.920	1.803.760	1.662.700	1.828.970	1.920.420	2.016.450	2.117.272
B.	subwencje	6.228.000	6.794.200	7.540.400	8.286.600	8.994.400	9.893.840	10.388.532	10.907.950	11.453.340
C.	dotacje celowe na zadania z zakresu admin. Rządowej	1.520.900	1.659.200	1.797.500	1.935.800	6.115.200	6.726.720	7.062.968	7.416.150	7.786.965
D.	dotacje celowe na zadania własne	-	-	-	-					
1	Inne dotacje	-	-	-	-					
II.	Wydatki ogółem	19.844.900	21.649.100	23.949.575	25.500.000	22.938.900	25.675.390	27.189.000	28.690.700	30.718.735
A.	Wydatki bieżące	18.329.500	20.003.700	21.677.900	23.352.100					
B.	Wydatki inwestycyjne	1.515.400	1.645.400	1.912.100	2.147.900					

III.	Przychody	-	-	-	-					
A.	Pożyczki i kredyty	-	-	-	-					
IV.	Splaty pożyczek i kredytów	534.375	312.150	288.150	320.983					
A.	Splata zaciągniętych pożyczek i kredytów	534.375	312.150	288.150	320.983					
1	W tym splata rat pożyczek	435.000	240.000	240.000	296.833					
		99.375	72.150	48.150	24.150					
IV.	Wynik (I - II)	99.700	108.700	-222.821	84.200	1.766.000	1.500.000	1.345.000	1.270.000	740.000
V.	Planowana łączna kwota długu	776.833	536.833	296.833	-					

VIII. System wdrażania

Programowanie rozwoju lokalnego jako pierwszy etap realizowania przyjętej strategii rozwoju wymaga jak najszerszych konsultacji społecznych, warunkujących niezbędną poziom akceptacji społecznej planowanych przedsięwzięć.

Na każdym z tych etapów realizacji warunkiem powodzenia jest uzyskiwanie akceptacji społecznej poprzez tworzenie różnorodnych form współpracy z partnerami społecznymi.

Założenia współdziałania z partnerami społecznymi przedstawiono w dalszej części niniejszego opracowania.

Warunkiem pełnej realizacji przyjętego Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn będzie jednak zabezpieczenie z jednej strony niezbędnych środków z budżetu gminy z drugiej zaś strony pozyskanie środków tak z ZPORR jak i budżetu państwa. Plan finansowy przedstawiono w części VII działań. Wdrażanie planu / Planu Rozwoju Lokalnego/ wymaga z kolei zaprogramowania procesu oceny postępu w realizacji przyjętych zadań. Cykl realizacyjny przyjętego Planu Rozwoju Lokalnego winien więc przebiegać wg następującej procedury:

I. Baza informacyjna:

- Programy lokalne / Plany Odnowy Miejscowości, Program Integracji Społecznej, Program Ochrony Środowiska itp./
- Dane z analiz statystyki gminnej i WUS
- Informacje z zakresu wdrażania PROW, RPO, Program Sąsiedztwa

II. Założenia i cele Programu Rozwoju Lokalnego Gminy – przyjęcie dokumentu

III. Wdrażanie Programu Rozwoju Lokalnego

IV. Aktualizacja Programu Rozwoju Lokalnego w oparciu o ocenę bieżącej sytuacji i zmiany warunków zewnętrznych .

Ocena wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn odbywać się będzie na każdym etapie tworzenia i realizacji Planu. Szczególną rolę w tym procesie odgrywać będzie sposób zarządzania wybranymi projektami w całości i każdym z osobna. Jednostką zarządzającą i koordynującą na szczeblu Gminy będzie powołany przez Wójta Gminy Kętrzyn Zespół Zadaniowy w skład którego wejdą pracownicy merytoryczni Urzędu Gminy. Do zadań Zespołu Zadaniowego ds. Programu Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn należeć będzie:

- współpraca merytoryczna z sołtysami i jednostkami budżetowymi gminy
- weryfikacja analiz eksperckich pod kątem ich zgodności z celami strategicznymi Gminy
- przedłożenie projektu Planu do konsultacji społecznej,
- przedłożenie zweryfikowanego Planu pod obrady Rady Gminy,
- opracowywanie okresowych informacji z realizacji Planu i przedkładanie ich Radzie Gminy,
- opracowywanie rocznych sprawozdań i wniosków aktualizacyjnych do Planu,
- przygotowanie propozycji uszczegółowionych zadań na lata 2009-2015.

Zespół Zadaniowy oraz po rozpisaniu zadań na poszczególne komórki organizacyjne ich kierownicy winni dokonywać oceny realizacji Planu Rozwoju Lokalnego z wykorzystaniem mierników przedstawionych w części VI.

Współpraca z partnerami społecznymi

Program Rozwoju Lokalnego ma urzeczywistniać strategiczne cele społeczności lokalnej Gminy . Koniecznym jest więc zbudowanie wokół Planu Rozwoju Lokalnego, społecznego kręgu aktywnych i zaangażowanych mieszkańców – partnerów społecznych. Idea tworzenia otwartego społeczeństwa partnerskiego doskonale wpisuje się w realizację celów Planu Rozwoju Lokalnego i polegać ma na współuczestniczeniu mieszkańców w jego realizacji.

W ramach bieżących prac Rada Gminy winna opracować stały system współdziałania z partnerami społecznymi w szczególności z pracodawcami, animatorami społecznymi i kulturalnymi oraz przekazać przyjęte zasady jako zadanie Zespołowi zadaniowemu ds. Planu Rozwoju Lokalnego. Zespół Zadaniowy w uzgodnieniu z Radą Gminy we własnym planie pracy winien ustalić formy i zasady konsultacji społecznych nad PRL i podać je do powszechnej wiadomości mieszkańców gminy.

W ramach tworzenia społecznego klimatu akceptacji dla przyjętego Planu Rozwoju Lokalnego niezmiernie ważnym problemem jest aktywne oddziaływanie tak na otoczenie bliskie jak i dalsze / wewnętrzne i zewnętrzne/ . Otoczenie bliskie /wewnętrzne/ winno być identyfikowane jako społeczność urzędników gminy i innych jednostek organizacyjnych gminy / pracownicy oświaty, ochrony zdrowia kultury itp./. Wykorzystanie potencjału wiedzy i ambicji może przyczynić się do pełniejszego realizowania celów PRL. Otoczenie zewnętrzne bliższe to poszczególne grupy mieszkańców w przekrojach miejscowości , zawodów czy zainteresowań a dalsze to społeczności i instytucje sąsiednich gmin i powiatów.

W procesie współdziałania z partnerami społecznymi, szczególną rolę spełniać będą konsultacje z pracodawcami i przedsiębiorcami.

IX. Sposób monitorowania, oceny i komunikacji społecznej

Monitoring realizacji Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Kętrzyn sprawowany będzie przez wójta Gminy i sekretarza Gminy poprzez przyjmowanie informacji z realizacji poszczególnych etapów uruchomionych programów, z jednoczesnym przedkładaniem sprawozdań o uzyskiwanych efektach Radzie Gminy – raz na roku. Niezależnie od powyższych sprawozdań, przedkładane będą informacje zgodnie z zawartymi umowami finansowymi na realizację projektów.

Ocena Planu Rozwoju Lokalnego dokonywana będzie na podstawie analizy uzyskiwanych wyników finansowych oraz w oparciu o wyniki badań ankietowych.

Informacja z realizacji Planu Rozwoju Lokalnego oraz o uzyskiwanych efektach przekazywana będzie lokalnym mediom i zamieszczana w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy w Kętrzynie i Biuletynie Gminy Kętrzyn.

X. Wykaz załączników graficznych

Załącznik nr 1 – mapa Gminy Kętrzyn

